

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์

Development of a community water management system to support consumption and agriculture in Buriram province

พื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

เชาวลิต สิมสวย

โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน
ภายใต้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ.ศ. 2563

คำนำ

การพัฒนากระบวนการจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพื้นที่ 14 ตำบล ซึ่งในฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การปฏิบัติการในพื้นที่ ผลการปฏิบัติการในพื้นที่ และสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำของตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ให้สามารถมีน้ำเพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรต่อไป

ดร.เชาวลิต สิมสวย

เมษายน 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เนื่องมาจากมีแหล่งจัดเก็บน้ำที่จำกัดประกอบกับไม่มีระบบการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวเกิดสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลาและบางแหล่งไม่สามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้ 1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล 2) จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล 3) จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ 4) พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน โดยได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 14 แห่ง ซึ่งฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนไม่สามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลโคกขมิ้นให้สามารถใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ โดยจากเดิมปี 2561 หนองจะแกเอือด มีความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 60,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 85,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 23 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 175,421.65 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน เนื่องจากกระบวนการผันน้ำเข้าสู่หนองจะแกเอือดยังไม่เสร็จสมบูรณ์ส่งผลให้ปริมาณน้ำในหนองจะแกเอือดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. กลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองจะแกเอือด จำนวน 23 ครัวเรือนนั้นได้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 23 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 263 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 166 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 2,730,197 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 9,829 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 23 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 301 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 159 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,106,077 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 11,254 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 375,880 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.77

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ	1
ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline)	
โดยอ้างอิงที่มาด้วย	2
วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
เป้าหมายหลักของโครงการ	3
กลุ่มเป้าหมาย	4
องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร	5
ช่วงเวลาดำเนินการ	8
ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	9
วิธีการติดตามและประเมินผล	9
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่	10
ข้อมูลสภาพทั่วไป	10
สภาพทางเศรษฐกิจ	13
สภาพสังคม	15
บริการพื้นฐาน	17
ข้อมูลอื่น ๆ	19
บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่	21
ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น	21
ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลโคกขมิ้น	22
ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น	26
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น	27
อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น	28
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลโคกขมิ้น	29
อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลโคกขมิ้น	33
ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)	34
อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง	
ของตำบลโคกขมิ้น	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะ จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลโคกขมิ้น	39
ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบล โคกขมิ้น	41
บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่	42
ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	42
ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพ ของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	46
แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของปริมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ	50
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ	51
ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน	52
การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้น	53
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงาน	70
ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ	70
การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน	71
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	74

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอกระสัง	22
ภาพที่ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอกระสัง	22
ภาพที่ 3.3 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกระสัง	26
ภาพที่ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกระสัง	26
ภาพที่ 3.5 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลโคกขมิ้น	28
ภาพที่ 3.6 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลโคกขมิ้น	28
ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล	29
ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ	33
ภาพที่ 3.9 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	34
ภาพที่ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	34
ภาพที่ 3.11 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นนำเสนอโครงการ	36
ภาพที่ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นนำเสนอโครงการ	36
ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมหนองจะแกเอ็ด	37
ภาพที่ 3.14 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 3.15 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 3.16 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 3.17 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 3.18 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 3.19 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	38
ภาพที่ 4.1 ฝั้่งน้ำตำบลโคกขมิ้น	51

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์	2
ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย	4
ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์	5
ตารางที่ 1.6 ช่วงเวลาดำเนินการ	8
ตารางที่ 2.1 หมู่บ้านในเขตการปกครองตำบลโคกขมิ้น	12
ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรตำบลโคกขมิ้น	12
ตารางที่ 2.3 การศึกษาตำบลโคกขมิ้น	14
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น	26
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ	37
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากหนองจะแกเอ็ด	39
ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลโคกขมิ้น	41
ตารางที่ 4.1 สสำรวจการใช้น้ำจากหนองคลองนกระสา ตำบลโคกขมิ้น ด้านการเกษตร	46
ตารางที่ 4.2 สสำรวจการใช้น้ำจากหนองคลองนกระสา ตำบลโคกขมิ้น ด้านปศุสัตว์ และ อุปโภคบริโภค	48
ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล	49
ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561	54
ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561	55
ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561	56
ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561	57
ตารางที่ 4.8 รายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561	60
ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562	61
ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562	62
ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562	63
ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562	64
ตารางที่ 4.13 รายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562	67
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562	68

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ

ในอดีตที่ผ่านมา มิงสรรพ์ ขาวสะอาด (2544) กล่าวว่า สำหรับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในประเทศไทยเน้นหนักเรื่องการจัดหาน้ำ หน่วยงานและสถาบันหลักในการจัดการน้ำของไทยคือ กรมชลประทานซึ่งเดิมเคยมีหน้าที่จัดหาน้ำ ปัจจุบันรับหน้าที่จัดสรรน้ำด้วยแต่รัฐขาดทั้งกติกาศึกษาและเครื่องมือในการจัดสรรน้ำ ความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในภาคเกษตรทั้งในระหว่างราษฎรด้วยกันระหว่างราษฎรกับรัฐและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกัน ขณะเดียวกันความต้องการน้ำในเขตเมืองก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีรายงานว่าในชนบทมีความต้องการใช้น้ำ 50 ลิตร/คน/วัน ในขณะที่ในเมืองมีความต้องการใช้น้ำมากถึง 250 ลิตร/คน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธรรมพงศ์ เนาบุตร, 2554: 48) ทำให้เกิดการช่วงชิงน้ำกัน ระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท ชุมชนเมืองกับภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำหลายฉบับแต่การบริหารจัดการน้ำของไทยส่วนใหญ่ ยังอยู่ภายใต้ระบบการเข้าถึงโดยเสรีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร การปล่อยให้เกิดการเข้าถึงน้ำโดยเสรีเป็นระบบที่ขาดความเป็นธรรมไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (มิงสรรพ์ ขาวสะอาด, 2544: 216) ที่ผ่านมามีการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยมีเป้าหมายหลายประการ ได้แก่ จัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเกษตร เพื่อการผลิตพลังงาน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น จากเป้าหมายดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการจัดการจัดหาน้ำการควบคุมน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำต้นทุนมาจัดการให้มากที่สุดหน่วยงานที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยกล่าวคือ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีเป้าหมายของตนเองที่ต้องการไปให้ถึง โดยได้ดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกันคือ การจัดหาน้ำต้นทุนด้วยการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำประเภทต่างๆ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การขุดสระน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำ การสร้างฝาย การขุดลอกลำห้วย การขุดลอกหนองบึงต่างๆ เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ขยันการนาวิ, 2555: 32)

ปัญหาที่สำคัญก็คือประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำและจะอย่างไรให้กฎเกณฑ์ต่างๆที่แต่ละหน่วยงานได้สร้างขึ้นมานั้นสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำได้อย่างเป็นธรรม ตัวอย่างเช่นในลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระบบการจัดการจัดสรรน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมตามมา กล่าวคือมีกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่หลายกลุ่มต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิในการใช้น้ำในแม่น้ำแห่งนี้ เมื่อน้ำแห้งปัญหาจึงเกิดขึ้นทำให้แต่ละกลุ่มที่อ้างสิทธิ์นั้นเข้าไปควบคุมมวลน้ำด้วยการกันน้ำแล้วดูดเข้าไปในสระที่เตรียมไว้ในพื้นที่ของตน ส่งผลให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ท้ายน้ำได้รับความเดือดร้อนจึงเกิดการแย่งชิงน้ำกันเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นต้น (ชัยพันธ์ ประภาสวัต, 2544: 116) สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ซึ่ง นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายไทยนิยมยั่งยืน โดยมุ่งขับเคลื่อนงานสำคัญ 10 เรื่องและหนึ่งใน 10 นั้นคือเรื่องที่ 3 ชุมชนอยู่ดีมีสุขด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ ประชาชน ผ่านการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนรวมไปถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อมาจากมติคณะรัฐมนตรี(ครม.สัญจร ที่จังหวัดบุรีรัมย์) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีมติให้ใช้เงินเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประมาณ 3,000 ล้านบาทและปีนี้เสนอมาอีกพันกว่าล้านก็น่าจะอนุมัติให้ได้ เพราะตรงกับแผนงานของรัฐที่วางไว้และตรง

กับความต้องการของประชาชน (แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม. สัณจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์

พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขรุขระหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกร เพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline) โดยอ้างอิงที่มาด้วย

(อาจจะระบุเป็น ตัวเลข กราฟ ภาพก่อน-หลัง คำบรรยาย ฯลฯ)

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562		ปริมาณน้ำที่ต้องการ หลังดำเนินการปี 2563	
				ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)	ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082	รอผล	รอผล
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178	14,693	1,763.16
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989	รอผล	รอผล
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436	รอผล	รอผล
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855	รอผล	รอผล
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451	รอผล	รอผล
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองซ่องแหมว-ลำปะเทีย	หนองโสน	นางรอง	5,651	678	รอผล	รอผล
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438	รอผล	รอผล
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329	รอผล	รอผล
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558	รอผล	รอผล
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773	รอผล	รอผล
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525	รอผล	รอผล
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดิยาว	เสาดิยาว	หนองหงส์	6,714	806	รอผล	รอผล
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918	รอผล	รอผล
ความต้องการน้ำรวม				116,804	14,016	รอผล	รอผล

ที่มา : ระบบสถิติและงานทะเบียน กรมการปกครอง และสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ.2561

3. วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล	1.ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงานท้องถิ่น 2.ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม 3.ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	1. มีข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ 2. มีฐานข้อมูลด้านรายได้ก่อนดำเนินการ	1 ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบลรวมเป็น 14 ชุดข้อมูล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	มีแผนผังน้ำระดับตำบลทั้ง 14 ตำบลครอบคลุมแหล่งน้ำทุกประเภทในตำบล	1 แผนผังน้ำต่อตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 3. ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ 4.ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงาน)	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับตำบลอย่างน้อย ตำบลละ 2 โครงการ	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ อย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน	1. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้ำตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 2. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตกษัตริ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 3. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 4. ลงพื้นที่กำกับติดตาม	1. มีระบบกำกับ(หรือการบริหารจัดการน้ำ) เพื่อดูแลแหล่งน้ำของตำบลอย่างน้อย 1 กลุ่ม(ระบบ) ต่อ 1 แหล่งน้ำ 2. มีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้เสริมอย่างน้อย ตำบลละ 1 ผลิตภัณฑ์	1. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1ตำบล รวมเป็น 14 ระบบ ใน 14 ตำบล 2. เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตกษัตริ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล

4. เป้าหมายหลักของโครงการ (หลังจากการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา)

4.1 มีฐานข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ความต้องการใช้น้ำ และการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อการวางแผนการผลิตในพื้นที่เกษตรของแต่ละตำบล

4.2 เกิดการวางแผนผังการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม

4.3 เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของแต่ละตำบลเพื่อรองรับความต้องการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค

4.4 มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำชุมชนร่วมกันอย่างเป็นแบบแผนและมีความเป็นทางการมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

5. กลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการ ในกลุ่ม (คน)	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562	
					ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	16	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	21	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	23	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	19	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	24	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	18	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองซ่องแหมว-ลำปะเทีย	23	หนองโสน	นางรอง	5,651	678
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	19	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	24	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	15	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลภูกระสัง	21	ภูกระสัง	หนองกี่	6,440	773
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	32	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดิยว	26	เสาดิยว	หนองหงส์	6,714	806
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	24	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918
รวม		305			116,804	14,016

หมายเหตุ : (โปรดระบุจำนวนคนในชุมชน / โรงเรียน / หมู่บ้าน ฯลฯ ให้ชัดเจน)

6. องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน (ระบุหน่วยงานที่มีส่วนร่วม)

ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
1	สภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์	นำแกนนำและสมาชิกเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการร่วมดำเนินการฝึกอบรม เก็บข้อมูล ประสานหน่วยงานสนับสนุนทุนเพื่อดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป
2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอชำนิ 7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง	ประสานงานระหว่างสมาชิก เป็นเลขาคณะทำงาน เป็นนายทะเบียนเพื่อขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำในแต่ละตำบล เป็นหน่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
	11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	
3	อำเภอทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1)อำเภอกระสัง 2)อำเภอพลับพลายชัย 3)อำเภอลำปลายมาศ 4)อำเภอเมือง 5)อำเภอปะคำ 6)อำเภอขำนิ 7)อำเภอนางรอง 8)อำเภอบ้านด่าน 9)อำเภอประโคนชัย 10)อำเภอพุทไธสง 11)อำเภอนองกี่ 12)อำเภอห้วยราช 13)อำเภอนองหงส์ 14)อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	เป็นหน่วยประสานงานระดับอำเภอ และเป็นหน่วยออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำของแต่ละตำบล สนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
4	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
5	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	เป็นหน่วยหลักในการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนบุคลากรฝึกอบรม จัดเก็บข้อมูล และงบประมาณในการดำเนินงาน
6	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
7	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำระดับจังหวัด เสนอแนะวิธีการจัดทำโครงการ ขั้นตอนการเสนอโครงการฯ และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด

7. หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร (อธิบายอย่างละเอียด)

ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลายชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอขำนิ	1. ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบล รวมเป็น 14 ชุดข้อมูล 2. แผนผังน้ำระดับตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ 3. มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1 ตำบล รวมเป็น 14 ระบบใน 14 ตำบล

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
	7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอหนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	5. จะก่อให้เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล
2	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูลและเครือข่ายในพื้นที่เพื่อการจัดการช่วยเหลือเมื่อเกิดวิกฤต
3	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	มีข้อมูลโครงการเพื่อเสนอต่อจังหวัดและประเทศต่อไป
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูล(Baseline)และเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในปีถัดไป

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
ต้นน้ำ				
1	ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงาน ท้องถิ่น	มีผู้ประสานงานระดับตำบลอย่างน้อยตำบลละ 1 คน	เจ้าหน้าที่ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	3 ธันวาคม 2562
2	ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	
3	ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	11-25 ธันวาคม 2562
กลางน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของบประมาณสนับสนุนต่อไป	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	24 ธันวาคม 2562
2	อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล			15 มกราคม 2563

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
3	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล			29 มกราคม 2563
4	อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรอง การจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งทั้ง 14 ตำบล	ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทุก ระดับ	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	5 กุมภาพันธ์ 2563
5	ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ			12-26 กุมภาพันธ์ 2563
6	ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อ ขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับ หน่วยงานในจังหวัด)			3-4 มีนาคม 2563
ปลายน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วม กำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหาร จัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	มีระบบบริหารจัดการน้ำ ชุมชนอย่างน้อย 1 แห่ง	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	17 ธันวาคม 2563
2	อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุน ในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุม ทั้ง 14 ตำบล	มีการดำเนินการเพื่อการใช้ น้ำเป็นต้นทุนในการ ผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	8 มกราคม 2563
3	ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร ต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	ก่อให้เกิดรายได้เสริมจาก การใช้น้ำเป็นต้นทุน	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	
4	ลงพื้นที่กำกับติดตาม	หนุนเสริมก่อให้เกิดความ มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	10-31 มีนาคม 2563
5	ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	รายงานผลการศึกษา	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	25-31 พฤษภาคม 2563
6	การดำเนินงานเพื่อการติดต่อ ประสานงานตลอดการดำเนิน โครงการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์		

9. ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

9.1 ผลผลิต (Output)

9.1.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละตำบล ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline)

9.1.2 ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุน

9.1.3 ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ

9.1.4 มีแหล่งกักเก็บน้ำในชุมชนให้บริหารจัดการที่ดีขึ้น

9.1.5 มีการดำเนินการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

9.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

9.2.1 มีน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

9.2.2 ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

9.3 ผลกระทบ (Impact)

9.3.1 หมู่บ้านที่มีดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนเพิ่มขึ้น

9.3.2 การเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนในพื้นที่การพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

10. วิธีการติดตามและประเมินผล

10.1 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในแต่ละตำบล (โดยคำสั่งของนายอำเภอแต่ละแห่ง)

10.2 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย (โดยคำสั่งของอธิการบดีฯ)

10.3 ลงพื้นที่กำกับติดตามเป็นช่วงๆ (ตามปฏิทินงาน)

10.4 ประชุมร่วมกับกรรมการแต่ละชุดทุกๆ 2 เดือน

10.5 ประชุมสรุปภาพรวมการดำเนินงานอย่างน้อย 2 ครั้ง

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอลำปลายาย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแสดงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสภาพทั่วไป
2. สภาพทางเศรษฐกิจ
3. สภาพสังคม
4. บริการพื้นฐาน
5. ศักยภาพตำบล
6. ข้อมูลอื่น ๆ

1. ข้อมูลสภาพทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น ได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2539 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับลงวันที่ 19 มกราคม 2539 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง วันที่ 30 มกราคม 2539 ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบล (นิติบุคคล) ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ. 2539 เป็นอบต. ชั้น 5 และในปี พ.ศ.2545 ได้มีการปรับเปลี่ยน อบต. จากการแบ่งเป็น 5 ชั้น เหลือ 3 ขนาด โดยองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น ได้รับการจัดชั้นให้เป็น อบต. ขนาดกลาง มีพื้นที่ครอบคลุมหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 60 ตารางกิโลเมตร มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้ความต้องการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มมากขึ้น

1.1 ที่ตั้ง

ลักษณะที่ตั้ง ตำบลโคกขมิ้น เป็น 1 ใน 5 ตำบลในเขตอำเภอลำปลายาย จังหวัดบุรีรัมย์ มีอาณาเขตพื้นที่อยู่ติดกันท้องถิ่นใกล้เคียง 4 แห่ง คือ เทศบาลตำบลลำปลายาย, องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซัน, องค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง, องค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน, ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดกับ ตำบลสูงเนิน
ทิศตะวันออก	จรดกับ ตำบลป่าซัน
ทิศตะวันตก	จรดกับ ตำบลสำโรง
ทิศใต้	จรดกับ เทศบาลตำบลลำปลายาย

โดยตำบลโคกขมิ้นอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลำปลายาย จังหวัดบุรีรัมย์ ไปทางทิศใต้ เป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยประมาณ 60% เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร 35 % และมีพื้นที่ส่วนอื่น 5% มี 3 ดูกาล (ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว)

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศมีลักษณะร้อนชื้น อากาศเปลี่ยนแปลงไปตามฤดู ซึ่งมี 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บ้างครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกรรโชกแรงหรืออาจมีลูกเห็บตกก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี เรียกว่า “พายุฤดูร้อน” อากาศร้อน จะมีอุณหภูมิระหว่าง 35 – 39.9 องศาเซลเซียส ร้อนจัด มีอุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซลเซียสขึ้นไป

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม แต่อาจเกิด “ฝนทิ้งช่วง” ซึ่งอาจนานประมาณ 1 – 2 สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน ในเดือนกรกฎาคม แต่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นไม่เคยเกิดอุทกภัยรุนแรง มีฝนตกเฉลี่ยประมาณ 900 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคมนานราว 1-2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวนไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ 8 องศา

1.4 ลักษณะของดิน

ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ประมาณ 75% ดินลูกรังประมาณ 15 % ลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินเหนียวประมาณ 10 %

1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับ อุปโภค-บริโภค จำนวน 5 แห่ง แหล่งน้ำทั้ง 5 แห่งเคยเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้ดำเนินการปรับปรุงก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อเพียงพอกับการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ดังนี้

ลำห้วย	1	แห่ง	สระน้ำ	3	แห่ง
หนองน้ำ	3	แห่ง	บ่อน้ำตื้น	-	แห่ง
ลำคลอง	-	แห่ง	บ่อบาดาล	5	แห่ง
บึง	-	แห่ง	อ่างเก็บน้ำ	-	แห่ง
แม่น้ำ	-	แห่ง	ฝาย	2	แห่ง
อื่น ๆ (ระบุ)	-	แห่ง	เหมือง	-	แห่ง

1.6 ลักษณะของไม้และป่าไม้

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีป่าไม้ และมีต้นไม้ที่ชาวบ้านปลูกลักษณะของไม้เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบ

1.7 การปกครอง

ตำบลโคกขมิ้นมีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 20 หมู่บ้าน ดังนี้
 ตารางที่ 2.1 หมู่บ้านในเขตปกครองตำบลโคกขมิ้น

หมู่ที่	บ้าน	หมู่ที่	บ้าน
1	บ้านโคกขมิ้น	11	บ้านป่าไผ่งาม
2	บ้านกุดลั่น	12	บ้านห้วยม่วง
3	บ้านโคกน้อย	13	บ้านนิกรสุข
4	บ้านหินเก็ง	14	บ้านศรีประทุม
5	บ้านหินเก็งใหม่	15	บ้านน้อยคีรี
6	บ้านโคกสว่าง	16	บ้านลาดเหนือ
7	บ้านลาด	17	บ้านหินเก็งพัฒนา
8	บ้านโนนสว่าง	18	บ้านลาดใต้
9	บ้านขอนแก่น	19	บ้านป่าบงใหม่
10	บ้านป่าบง	20	บ้านโคกขมิ้นใหม่

1.8 ประชากร

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรตำบลโคกขมิ้น

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ชาย)	จำนวนประชากร (หญิง)	รวม
1	บ้านโคกขมิ้น	381	395	776
2	บ้านกุดลั่น	404	399	803
3	บ้านโคกน้อย	219	230	449
4	บ้านหินเก็ง	446	450	896
5	บ้านหินเก็งใหม่	508	499	1,007
6	บ้านโคกสว่าง	449	425	874
7	บ้านลาด	353	317	670
8	บ้านโนนสว่าง	289	283	572
9	บ้านขอนแก่น	482	463	945
10	บ้านป่าบง	466	458	924
11	บ้านป่าไผ่งาม	158	158	316
12	บ้านห้วยม่วง	84	79	163
13	บ้านนิกรสุข	332	332	664
14	บ้านศรีประทุม	399	397	796
15	บ้านน้อยคีรี	500	490	990

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ชาย)	จำนวนประชากร (หญิง)	รวม
16	บ้านลาดเหนือ	544	548	1,092
17	บ้านหินเก็งพัฒนา	464	447	911
18	บ้านลาดใต้	353	308	661
19	บ้านป่าบงใหม่	339	346	685
20	บ้านโคกขมิ้นใหม่	243	256	499
รวม		7,413	7,280	14,693

ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2562

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 การเกษตร

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ดังนี้

- อาชีพเกษตรกรรม	ร้อยละ 70	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพเลี้ยงสัตว์	ร้อยละ 13	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพรับจ้าง	ร้อยละ 8	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพค้าขาย	ร้อยละ 0	ของจำนวนประชากรทั้งหมด

2.2 การปศุสัตว์

เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด โค สุกร กระบือ จำนวนสัตว์ในพื้นที่โดยประมาณ ดังนี้

โค	455	ตัว	กระบือ	125	ตัว	สุกร	60	ตัว
เป็ด	521	ตัว	ไก่	115	ตัว	อื่น ๆ	815	ตัว

2.3 การบริการ

โรงแรม	-	แห่ง
ร้านอาหาร	4	แห่ง
โรงภาพยนตร์	-	แห่ง
สถานีขนส่ง	-	แห่ง (ท่ารถ 1 แห่ง)
ร้านเกมส์	3	แห่ง

2.4 การท่องเที่ยว

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นไม่มีแหล่งท่องเที่ยว แต่ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การจัดงานประเพณีต่าง ๆ การจัดสร้างสวนสาธารณะสำหรับใช้พักผ่อนหย่อนใจ

2.5 อุตสาหกรรม

จำนวนกิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก (โรงสีขนาดเล็ก) จำนวน 13 แห่ง
(มีคนงานต่ำกว่า 10 คน หรือมีทรัพย์สินถาวรที่เกิน 1 ล้านบาท)

2.6 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

การพาณิชย์

ธนาคาร	1	แห่ง	สถานีบริการน้ำมัน	2	แห่ง
บริษัท	-	แห่ง	ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า	-	แห่ง
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	-	แห่ง	ตลาดสด	-	แห่ง
ร้านค้าต่าง ๆ	47	แห่ง	โรงฆ่าสัตว์	-	แห่ง
ซูเปอร์มาเก็ต	-	แห่ง			

กลุ่มอาชีพ

มีกลุ่มอาชีพ จำนวน 2 กลุ่ม

1. กลุ่มผลิตปุ๋ย
2. กลุ่มผ้าไหม

2.7 แรงงาน

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรที่มีอายุ 15 – 60 ปี อยู่ในกำลังแรงงาน ร้อยละ 05 เมื่อเทียบกับอัตราส่วนกับจังหวัด ร้อยละ 73.00 ซึ่งสูงกว่ามาก แต่ค่าแรงในพื้นที่ต่ำกว่าระดับจังหวัด โดยเฉพาะแรงงานด้านการเกษตร ประชากรอายุระหว่าง 25 – 50 ปี บางส่วน ไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่พบคือ ประชากรต้องไปทำงานนอกพื้นที่ในเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้านใหญ่ ๆ เพราะในพื้นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเยอะ เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัย ปัญหานี้ยังไม่สามารถแก้ไขได้

3. สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรอายุ 15 – 60 ปีเต็ม ร้อยละ 99 อ่านเขียนภาษาไทย และ คิดเลขอย่างง่ายได้ เด็กอายุ 6 – 14 ปี ร้อยละ 100 ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า และที่ไม่ได้เรียนต่อมีงานทำ ร้อยละ 99 ด้านการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ปัญหา คือ ยังไม่สามารถที่จะ แข่งขันกับเมืองใหญ่ ๆ ได้ การแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขม้น ได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก การสนับสนุนอาหารเสริม(นม) อาหารกลางวัน ในกับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ และร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับ ทางโรงเรียน

ตารางที่ 2.3 การศึกษาตำบลโคกขม้น

สังกัด	สพฐ.	องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขม้น
1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขม้นโคกขม้น		4 แห่ง

สังกัด	สพฐ.	องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น
- จำนวนครูผู้ดูแลเด็ก		2 คน
- จำนวนผู้ดูแลเด็ก		1 คน
- จำนวนนักเรียน		85 คน
2. โรงเรียนสังกัด สพฐ. ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น		
2.1 โรงเรียนบ้านโคกขมิ้น ระดับก่อนประถมศึกษา	4 แห่ง	
- จำนวนครู	3 คน	
- จำนวนห้องเรียน	4 ห้อง	
- จำนวนนักเรียน	94 คน	
2.2 ระดับประถมศึกษา		
- จำนวนครู	12 คน	
- จำนวนห้องเรียน	12 คน	
- จำนวนนักเรียน	221 คน	
2.3 ระดับมัธยมศึกษา		
- จำนวนครู		
- จำนวนห้องเรียน		
- จำนวนนักเรียน		

3.2 สาธารณสุข

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชาชนส่วนมากมีสุขภาพที่ดี มีการคัดกรองสุขภาพให้กับประชาชนกลุ่มเสี่ยง โรคที่มักเกิดแก่ประชากรในหมู่บ้าน เช่นกัน ได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน โรคเอดส์ โรคไข้เลือดออก มือ-ปาก-เท้าในเด็ก และโรคอื่น ๆ อีกมาก มีสถิติเข้ารับการรักษาพยาบาล ปัญหาคือประชาชนบางรายไม่ยอมไปคัดกรองหรือตรวจสุขภาพประจำปี การแก้ไขปัญหา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น และหน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล ได้จัดกิจกรรมร่วมมือกันรณรงค์ให้หมู่บ้านเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่ง ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี สำหรับเด็กแรกเกิด -6 ปี ผู้ปกครองสามารถเลี้ยงดูตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน มีเพียง 1 ราย เท่านั้น ดีไม่ตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน บางครัวเรือนไม่ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยที่ไม่เหมาะสม การออกกำลังกายยังไม่สม่ำเสมอ และประชากรส่วนมากไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ ปัญหาเหล่านี้้องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นพยายามอย่างยิ่งที่จะแก้ไข โดยร่วมมือกับโรงพยาบาล สาธารณสุข จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

(1) หน่วยงานด้านสาธารณสุข

- โรงพยาบาลในเขตพื้นที่ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จำนวน 1 แห่ง

เตียงคนไข้	จำนวน 30 เตียง
- ศูนย์บริการสาธารณสุข	จำนวน - แห่ง
- คลินิกเอกชน	จำนวน 2 แห่ง

3.3 อาชญากรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นไม่มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น แต่มีเหตุการณ์ลักขโมยทรัพย์สินประชาชน และทำลายทรัพย์สินของราชการ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นก็ได้ดำเนินการป้องกันการเกิดเหตุดังกล่าว จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ส่วนมากครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติภัยอย่างถูกวิธี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาคือจากข้อมูลที่สำรวจพบว่ามี 9 ครัวเรือน ที่ไม่มีการป้องกันอุบัติเหตุอาชญากรรม วิธีการแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด คือการติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดที่เป็นที่สาธารณะ ติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบทางร่วมทางแยก ก่อสร้างหอนาฬิกาบอกเวลาและลูกศรบอกทาง รวมทั้งได้ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด จุดบริการ ในช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดหลายวันเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน แต่ปัญหาที่พบเป็นประจำคือการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะในสถานที่จัดงานดนตรี งานมหรสพ เป็นปัญหาที่หมู่บ้านได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การแก้ไขปัญหาคือการแจ้งเตือนให้ผู้ปกครองดูแลบุตรหลานของตน ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลกระทบ ผลเสียหาย และโทษที่ได้รับจากการเกิดเหตุทะเลาะวิวาท การขอความร่วมมือไปยังผู้นำการขอกำลังใจจาก ตำรวจ ผู้นำ อปพร. เพื่อระงับเหตุไม่ให้เกิดความรุนแรง แต่จะไม่ให้เกิดขึ้นเลยยังเป็นปัญหาที่ปัจจุบันไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งที่มีการร่วมมือกันหลายฝ่าย เป็นเรื่องที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นจะต้องหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหให้กับประชาชนต่อไปตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถดำเนินการได้

3.4 ยาเสพติด

ปัญหาเสพติดในหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น จากการที่ทางสถานีตรวจภูธรบ้านเหลื่อมได้แจ้งให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นทราบนั้นพบว่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีผู้ที่ติดยาเสพติดแต่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นถือว่าน้อย และยังไม่พบผู้ค้า เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าได้รับความร่วมมือกับทางผู้นำ ประชาชน หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นที่ช่วยสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นสามารถทำได้เฉพาะตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น เช่น การณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การแจกเบาะแส การฝึกอบรมให้ความรู้ ถ้านอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ก็เป็นเรื่องของอำเภอหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด

ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น ได้ดำเนินโครงการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นโคกขมิ้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เพื่อนาผลการสำรวจมาพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้แก่หมู่บ้าน ผลการสำรวจพบว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นพบว่า ประชากรที่สูบบุหรี่ จำนวน 300 คน ดื่มสุรา 171 คน

3.5 การสังคมสงเคราะห์

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้ดำเนินการด้านสังคมสงเคราะห์ ดังนี้

1. ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์
2. รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
3. ประสานการทาบัตรผู้พิการ
4. ตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ยากจน ยากไร้ รายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง
5. ตั้งโครงการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านคนจน

4. การบริหารพื้นฐาน

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมมีระบบบริการพื้นฐาน ดังนี้

4.1 การไฟฟ้า

การขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ปัญหาคือไฟฟ้าส่องสว่างทางหรือที่สาธารณะยังไม่สามารถดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่ที่มีความต้องการให้ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างนั้นยังไม่เป็นที่สาธารณะ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมจึงไม่สามารถดำเนินการได้ เช่นเดียวกับถนน การแก้ปัญหาคือ ประสานความร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อที่จะหาความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ และวิธีการที่จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมก็ได้ตั้งงบประมาณในส่วนนี้ไว้แล้ว และได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงเหตุผลเพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาให้กับหมู่บ้าน ปัจจุบันในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมมีไฟฟ้าใช้ ดังนี้

(1) จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 963 หลังคาเรือน

(2) ไฟฟ้าสาธารณะ จำนวน 75 จุด ครอบคลุมถนนทุกสายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขม

4.2 การประปา

การประปา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมเป็นประปาหมู่บ้าน ไม่สามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือนในเขตตำบลโคกขม เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำดิบ ปัญหาคือ มีข้อร้องเรียนเรื่องน้ำประปาขุ่นบ่อยครั้ง สาเหตุเนื่องจากเป็นท่อประปาเก่าเกิดการตกตะกอนของน้ำ และไม่มีแหล่งน้ำดิบในการผลิตประปา ต้องขอใช้จากพื้นที่อื่นทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก ปัจจุบันประชาชนมีประปาใช้ ดังนี้

(1) จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา	1,075	หลังคาเรือน
(2) หน่วยงานเจ้าของกิจการประปา	-	แห่ง
(3) ปริมาณการใช้น้ำประปาเฉลี่ย	500 – 550	ลบ.ม. ต่อวัน
(4) แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาได้จาก	แม่น้ำชี (/)	
	สระน้ำหนองใหญ่ (/) (แหล่งน้ำผิวดิน)	
	แหล่งน้ำใต้ดิน (-)	

4.3 โทรศัพท์

(1) จำนวนโทรศัพท์สาธารณะในเขตพื้นที่	จำนวน	-	หมายเลข
(2) จำนวนชุมสายโทรศัพท์จำนวน	จำนวน	-	ชุมสาย

(3) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน - แห่ง

(4) หอกระจายข่าวในพื้นที่ให้บริการได้ครอบคลุมร้อยละ 100 ของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคก
 ขมิ้น

4.4 ไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์

- มีไปรษณีย์ จำนวน - แห่ง

- มีรถโดยสารสองแถว เส้นทางประโคนชัย - กระสัง จำนวน 2 คัน

4.5 เส้นทางคมนาคม

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีเส้นทางคมนาคมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น
 ที่เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ร้อยละ 70 เป้าหมายคือต้องการให้ได้มากกว่านี้หรือร้อยละ 100 โดยผู้บริหารมี
 นโยบายที่จะดำเนินการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กทุกสาย ปัญหาคือ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น
 ไม่สามารถ

ดำเนินการได้เนื่องจากพื้นที่ยังไม่เป็นที่สาธารณะ จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อต้องเป็นที่สาธารณะ
 ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีเส้นทางคมนาคม ดังนี้

1. การคมนาคม การจราจร

เส้นทางคมนาคมที่ใช้ติดต่อในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นและพื้นที่ใกล้เคียงมีดังนี้

1.1) ทางหลวงแผ่นดิน - หมายเลข 2208 สายประโคนชัย - กระสัง

1.2) สะพาน จำนวน 3 สะพาน

1.3) การจัดการขนส่งมวลชน ประกอบด้วย - รถโดยสารประจำทาง - สาย
 - รถไฟ (รฟท.) - สาย

1.4) ถนน

ถนนในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง จำนวน 1 สาย

สภาพถนน คอนกรีต จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ราดยาง จำนวน 1 สาย ระยะทาง 3.70 กม.

ลูกรัง จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ถนนในความรับผิดชอบของกรมโยธาธิการและผังเมือง จำนวน 1 สาย

สภาพถนน คอนกรีต จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ราดยาง จำนวน 1 สาย ระยะทาง 0.34 กม.

ลูกรัง จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ถนนในความรับผิดชอบของ กรป. กลาง จำนวน -สาย

สภาพถนน คอนกรีต จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ราดยาง จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ลูกรัง จำนวน - สาย ระยะทาง - กม.

ถนนของท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นโคกขมิ้น จำนวน 83 สาย

สภาพถนน คอนกรีต จำนวน 79 สาย ระยะทาง 17.13 กม.

แอสฟัลต์ติก จำนวน 2 สาย ระยะทาง กม.

ลาดยาง จำนวน 4 สาย ระยะทาง 1.37 กม.

ลูกรัง จำนวน -สาย ระยะทาง -กม.

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

1. การนับถือศาสนา

- ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98

วัด 2 แห่ง

สำนักสงฆ์ 1 แห่ง

- ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 2

สำนักคริสต์ 1 แห่ง

2. ประเพณีและงานประจำปี

- ประเพณีวันสงกรานต์ ประมาณเดือน เมษายน

- ประเพณีลอยกระทง ประมาณเดือน ตุลาคม พฤศจิกายน

- ประเพณีวันเข้าพรรษา ออกพรรษา ประมาณเดือน กรกฎาคม ตุลาคม พฤศจิกายน 29

5.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักสารใช้สำหรับในครัวเรือน วิธีการเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม วิธีการทอเสื่อจากต้นกก และวิธีการจับปลาธรรมชาติ

ภาษาถิ่น ส่วนมากร้อยละ 90 % พูดภาษาอีสาน

5.3 สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้ผลิตของใช้พื้นเมืองขึ้นใช้ในครัวเรือนและเหลือเอาไว้จำหน่ายบ้าง ได้แก่ เสื่อที่ทอจากต้นกก ผ้าที่ทอจากผ้าฝ้ายและผ้าไหม เครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่

5.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. น้ำ ที่ใช้ในการอุปโภค-บริโภค เป็นน้ำที่ได้จากน้ำฝน และน้ำดิบจากแม่น้ำชี (อยู่นอกเขต) ซึ่งจะต้องนำมาผ่านกระบวนการของระบบประปา สำหรับน้ำใต้ดินมีปริมาณน้อย ไม่สามารถนำขึ้นมาใช้ให้พอเพียงได้ และบางแห่งเค็ม ไม่สามารถใช้ดื่มและอุปโภคได้

2. ป่าไม้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นไม่มีป่าไม้

3. ภูเขา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นไม่มีภูเขา

4. คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นส่วนมากเป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูก ที่อยู่อาศัย ร้านค้า สถานประกอบการ ตามลำดับ และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก็

ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ อากาศที่ไม่มีมลพิษ ปัญหาคือ เนื่องจากว่าพื้นที่บางส่วนเป็นดินเค็ม น้ำใต้ดินก็เค็ม หรือไม่ก็เป็นน้ำกร่อย ไม่สามารถที่จะนำน้ำจากใต้ดินมาใช้ในการอุปโภค-บริโภคได้ได้ ต้องอาศัยน้ำดิบจากแหล่งอื่น และน้ำฝนน้ำในการเกษตร ก็ต้องรอฤดูฝน มีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหาคือยังไม่สามารถหาแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรได้เพิ่มขึ้น เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นของประชาชน เอกชน ปัญหาด้านขยะ เมื่อหมู่บ้านแออัดขยะก็มากขึ้น การแก้ไขปัญหา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนและเป็นไปตามความต้องการของ ประชาชน เช่น โครงการจัดหาถังขยะรองรับขยะให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ โครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ ของตนเองและที่สาธารณะรวมทั้งปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของเมืองให้ร่มรื่นสวยงาม ให้เป็นเมืองน่าอยู่ เป็นที่พักผ่อน หย่อนใจของประชาชน ฯลฯ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นได้รับรางวัลสวนสาธารณะน่ารื่นรมย์ ระดับดี จากกรม อนามัย กระทรวงสาธารณสุข (เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2546) และรางวัลสวนสาธารณะหนองใหญ่ ได้รับมาตรฐานระดับดีมากด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพโครงการสวนสาธารณะน่ารื่นรมย์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งได้มีกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากทั้งชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอการปฏิบัติการในพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย มีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น
2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลโคกขมิ้น
3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น
4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น
5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น
6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลโคกขมิ้น
7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลโคกขมิ้น
8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)
9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่งของตำบลโคกขมิ้น
10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลโคกขมิ้น
11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลโคกขมิ้น

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของสถาบันวิจัยและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เล็งเห็นปัญหาที่สำคัญของการจัดสรรน้ำที่ไม่มีระบบ การวางแผนการผลิตและการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นภายในชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำและการดำรงชีวิต จึงจัดตั้งโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่จะปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการวางแผน จัดการประชุมชี้แจงร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น ในวันที่ 17 - 19 มกราคม 2562 ณ เทศบาลตำบลพลับพลาชัย อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของโครงการกระบวนการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและการพัฒนา ประกอบด้วย 1.การจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนในแต่ละตำบล 2.การสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำในแต่ละตำบล 3.การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ

เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา โดยมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มในด้านของการดูแลและการจัดสรรน้ำ, การจัดเก็บน้ำ และการควบคุมตลอดจนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำ

การประชุมชี้แจงด้านข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น สถาบันวิจัยและพัฒนาได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ โดยเน้นใช้ข้อมูลที่หน่วยงานท้องถิ่นในตำบลมีการเก็บข้อมูลอยู่แล้ว

- เช่น
- 1) ข้อมูลแหล่งน้ำสาธารณะที่ใช้ร่วมกันในตำบล
 - 2) ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากรในตำบล
 - 3) ข้อมูลพื้นที่การเกษตรและการปลูกพืชในแต่ละชนิด
 - 4) ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ในตำบล เช่น จำนวน โค กระบือ เป็นต้น
 - 5) ข้อมูลรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ภาพที่ 3.1 และ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอปลวกแดง

2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลโคกขมิ้น

2.1 ความเป็นมาของโครงการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรองรับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขาดหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการ

ผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้อง แม่นยำมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะเป็นที่สำคัญคาดว่าจะเป็นที่ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ และเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการขยายตัวของภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ได้ส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำมีความหลากหลายและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการมีธรรมาภิบาลในการจัดการน้ำ (Water Governance)

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนาก่อสร้างเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนต้องเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาาร่วมกันและสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

2.3 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลโคกขมิ้น

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการกำกับดูแล รักษาแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยแบ่งหน้าที่ตามบทบาทของสมาชิกคณะกรรมการกลุ่ม ดังนี้

1) ประธาน มีหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมต่าง ๆ เพื่อร่วมพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาก่อสร้างน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประสานงานระหว่างกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ

2) รองประธาน มีหน้าที่ ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย และทำงานแทนประธาน

3) เลขานุการ มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ จัดทำระเบียบวาระการประชุมและเชิญผู้เข้าร่วมประชุม บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรม

4) เภรณูญิก มีหน้าที่ เกี่ยวกับการเงินของกลุ่ม จัดทำรายรับ-รายจ่าย เก็บเงิน และฝาก-ถอนเงิน

5) ปฏิคม มีหน้าที่ จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนทรัพย์สิน (ถ้าไม่มีตำแหน่งปฏิคม ให้เป็นหน้าที่ของตำแหน่งเลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม)

6) สมาชิกกลุ่ม มีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ และยอมรับคำตัดสินของประธานกลุ่ม ใช้น้ำตามที่จำเป็นเท่านั้น โดยไม่เอาเปรียบสมาชิกคนอื่น สอดส่อง ตรวจสอบ รายงานความเสียหาย

7) คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่ม เป็นผู้ให้คำแนะนำในการบริหารงานของกลุ่ม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต./เทศบาลตำบล เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ นายช่างชลประทาน ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบล

2.4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ เกษตรกรซึ่งได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝาย ฯลฯ รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ และการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน การดูแลรักษาระบบชลประทานภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำนอกเขตชลประทาน

1. เพื่อจัดสรรแบ่งปันน้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เพียงพอ ยุติธรรม และรวดเร็ว
2. เพื่อดูแล บำรุงรักษาอาคารชลประทาน ให้อยู่ในสภาพดี
3. เพื่อเป็นองค์กร มีตัวแทนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
4. เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรักและหวงแหนกิจกรรม และการชลประทานที่ก่อสร้างขึ้นมา
5. เพื่อให้เกษตรกรใช้น้ำอย่างประหยัด
6. เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเกษตรกรเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ในด้านวิชาการ กิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในสถานที่นอกสถานที่

2.5 การจัดทำกฎระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

องค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามัคคีและความร่วมมือเป็นสำคัญ นอกจากนี้กฎระเบียบ-ข้อบังคับกลุ่มฯ ก็มีความสำคัญ จึงต้องมีการจัดทำขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกฎระเบียบ-ข้อบังคับประกอบด้วย

- สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่าง และลงมติร่วมกัน
- ต้องทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน
- ต้องนำมาใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกฎระเบียบ-ข้อบังคับ

1. เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีอำนาจในการควบคุมสมาชิก
2. เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำคุ้มค่าลงทุน
3. เพื่อควบคุมการใช้น้ำอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม
4. เพื่อให้มีการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็ง สามารถบริหารงาน พัฒนาอาชีพ มีรายได้ มีกิน มีใช้
6. เพื่อให้มีการอนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อม

การใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ

1. เมื่อมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งที่ประชุมกลุ่มเป็นผู้ร่วมออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ก่อนใช้จะต้องบันทึกไว้แล้วแจ้งให้สมาชิกผู้ใช้น้ำ ที่ปรึกษาทราบก่อนบังคับใช้
2. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ต้องมีความกล้า จริงใจ ในการควบคุมให้ปฏิบัติตาม
3. ปรับผู้ผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามมติกลุ่ม โดยความเป็นธรรม
4. เมื่อมีผู้กระทำผิด คือ ไม่ยอมเสียค่าปรับให้ดำเนินการ ดังนี้
 - หัวหน้ากลุ่มนำเรื่องเสนอผู้ใหญ่บ้านท้องที่เรียกปรับ ถ้าไม่เสียผู้ใหญ่บ้านนำเรื่องเข้าสภาตำบล กำหนดเรียกปรับ ถ้าไม่เสีย
 - กำหนดเสนอเรื่องต่อนายอำเภอท้องที่ นายอำเภอเรียกปรับ ถ้าไม่เสียอีก
 - หัวหน้ากลุ่ม หรือผู้ที่กลุ่มให้เป็นตัวแทน แจ้งความที่สถานีตำรวจท้องที่ และเตรียมพยานไว้ 2 คน เพื่อดำเนินคดี จนถึงศาลตัดสินจึงถึงที่สุด

- เสียค่าปรับ เสียที่หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เงินเข้าบำรุงรักษา กลุ่มเสียที่สถานี
ตำรวจ เงินเข้ารัฐ

การจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มี
ดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญปีละครั้ง
2. การจัดประชุมย่อย ให้ดำเนินการตามแต่กรณีไป
3. คณะกรรมการให้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบดังนี้
 - 3.1 ควบคุมจัดรอบเวรการใช้น้ำให้เป็นอย่างยุติธรรม เพื่อสมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง
 - 3.2 ดูแลควบคุมการใช้น้ำและการปฏิบัติงานของผู้ดูแล ปิด - เปิด
 - 3.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บำรุงรักษาฝาย อาคารบังคับน้ำ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ และเรียก

สมาชิกร่วมกันสละแรงงานเพื่องานนี้

3.4 นำปัญหาและข้อเดือดร้อน ความต้องการของสมาชิกเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุม
คณะกรรมการ เพื่อร่วมแก้ปัญหา และระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิก

3.5 รวบรวมและเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้น้ำต่อเจ้าหน้าที่และฝ่ายปกครองท้องถิ่น

3.6 ดำเนินการปรับแก้สมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อบังคับและปฏิบัติตามมติที่ประชุมใหญ่

4. คณะกรรมการให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่เมื่อครบวาระแล้ว ให้คณะกรรมการ
มีอำนาจ บริหารงานต่อไปได้เท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับมอบงานให้
คณะกรรมการส่งมอบงานแก่คณะกรรมการชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากที่
ประชุมสมาชิก

5. ในกรณีที่มีปริมาณน้ำน้อย ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำ โดยการแบ่งรอบเวรการใช้น้ำ

ถ้าหากสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดมีการฝ่าฝืนลักลอบใช้น้ำ โดยยังไม่ถึงรอบเวรการใช้น้ำของตนเอง ถูกปรับ

ดังนี้

- ครั้งที่ 1 ตักเตือน
- ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท

6. สมาชิกผู้ใดทำลายซึ่งอาคารชลประทาน ประตูปิด-เปิดน้ำ ท่อส่งน้ำ และสิ่งก่อสร้างสาธารณะ
อื่น ๆ ทำให้ท่อส่งน้ำเกิดการชำรุด เสียหาย ให้ดำเนินการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้ และดำเนินคดีตาม
กฎหมาย

7. สมาชิกผู้ใช้น้ำควรร่วมกันในการดูแลชุดลอกแหล่งน้ำ, ชุดลอกลำห้วย, ชุดลอกคลองส่งน้ำ ระบบส่ง
น้ำอาคารบังคับน้ำ เอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ เศษตะกอน บริเวณหน้าฝายประตูระบายน้ำและอื่น ๆ ปีละหลาย ๆ
ครั้ง และในวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

8. ข้อตกลงร่วมกันสามารถปรับเปลี่ยนได้ภายหลังตามความเหมาะสม หากมีการประชุมหรือพบ
ข้อบกพร่อง

จากการประชุมดังกล่าว สถาบันวิจัยและพัฒนาได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 - 19 มกราคม 2562 ณ
เทศบาลตำบลพลับพลายชัย อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.3 และ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอพลับพลาชัย

3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น

3.1 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ภายหลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบลโคกขมิ้น ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

1.จำนวนประชากร /ครัวเรือน

จำนวนประชากร : รวมทั้งสิ้น 14,693 คน เป็นชาย 7,413 คน เป็นหญิง 7,280 คน

จำนวนครัวเรือน : 2,409 ครัวเรือน

2.พื้นที่ภายในตำบล : ตำบลโคกขมิ้นมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ประมาณ 34,000 ไร่

3.แหล่งน้ำสาธารณะในตำบล : 14 แห่ง

4.กิจกรรมการใช้น้ำ : อูบโคกบริโคก เกษตร ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม

5.เลือกพื้นที่แหล่งน้ำ 1 แหล่งในตำบล

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น

ชื่อแหล่งน้ำ	หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย
ขนาด/ความจุ	66,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อูบโคกบริโคก ปลุกข้าว และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	23 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	11,254 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	
1.พืช	- ปลุกข้าว ประมาณ 301 ไร่
2.สัตว์	- โค 52 ตัว กระบือ 16 ตัว เป็ด 30 ตัว ไก่ 61 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.โคกขมิ้น เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น

4.1 การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผน-ผังน้ำระดับตำบล

การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนในการจัดทำผังน้ำระดับตำบลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ทั้งนี้ก็เพื่อหาความสมดุลน้ำ (Water Balance) หมายถึง ความเสมอกัน ความเท่าเทียมกัน หรือความพอดีกันระหว่าง ต้นทุนน้ำที่มีอยู่และความต้องการใช้น้ำ สามารถเขียนเป็นสมการคือ

$$\text{Water Supply} = \text{Water Demand}$$

การบริหารจัดการน้ำ จำต้องคำนึงถึงหลักความพอดีของสมการดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบล และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติด้วย ดังนั้นทุกตำบลจึงต้องคำนวณหาปริมาณความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) โดยคิดคำนวณจากสภาพพื้นที่ภายในตำบล มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ด้านอุปโภคบริโภค จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร ด้านการเกษตร ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชสวน ไม้ผล ยางพารา จำนวนเป็นไร่ ด้านปศุสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด อื่น ๆ จำนวนเป็นตัว ด้านอุตสาหกรรม ประกอบธุรกิจ ประเภทโรงงาน โรงแรม รีสอร์ท อื่น ๆ

ต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) คิดคำนวณจากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในตำบล ขนาดและปริมาณกักเก็บ

หลังจากนั้นจึงนำปริมาณต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ลบด้วยความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ผลลัพธ์ที่ได้คือปริมาณการใช้น้ำของตำบล โดยจะต้องจัดทำผังน้ำเพื่อการพัฒนาเป็นลำดับต่อไป

4.2 การจัดทำผังน้ำระดับตำบล

ผังน้ำ (River Schematic Diagram) คือ แผนผังแสดงเส้นทางน้ำและสถานการณ์น้ำจากข้อมูลการตรวจวัดน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย โดยใช้เครื่องมือได้แก่แผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม เครื่องระบุพิกัดจุด (GPS) คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์เครื่องเขียน

ขั้นตอนการจัดทำผังน้ำระดับตำบล

1) ตัดกระดาษลอกลายลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมที่แสดงเส้นชั้นความสูง และอาณาเขตของพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น

2) ใช้ปากกาเมจิกวาดเส้นทางน้ำ และแหล่งน้ำ เช่น ห้วย สระ คลอง บึง ลงบนกระดาษลอกลายวาด โดยใช้เส้นตรงแทนเส้นทางน้ำ ทรแทนทิศทางการไหล เรขาคณิตต่าง ๆ แหล่งน้ำ และเขียนชื่อพร้อมความจุของแหล่งน้ำนั้น ๆ

3) คัดลอกลักษณะรูปแบบของเส้นทางน้ำ ทิศทางการไหล และแหล่งน้ำใส่กระดาษชาร์ต โดยการคัดลอกนั้นให้วาดโดยให้ทิศทางการไหลของน้ำมีมุมตั้งฉาก 90 องศา เพื่อง่ายต่อการอ่านแผนที่และการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบ และรายละเอียดของกระบวนการสร้างผังน้ำ

4) สร้างเส้น หรือรูปทรงของจุดที่ต้องการพัฒนาด้วยปากกาที่มีสีแตกต่างจากในกระดาษชาร์ต เพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย และต้องเขียนชื่อ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ

ซึ่งตำบลโคกขมิ้น ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมศิวาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.5 และ 3.6 อบรมทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น

5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลโคกขมิ้น

5.1 ตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำ สัญลักษณ์ เส้น สี องค์ประกอบอื่น ๆ

การตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำในระดับตำบลที่ต้นน้ำมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ตรวจสอบลักษณะเส้นทางน้ำในผังน้ำให้เป็นแนวเส้นตรง กรณีที่มีการเปลี่ยนทิศทาง ให้ลากเส้นทำมุมให้ชัดเจน และแยกขนาดของเส้นน้ำหลัก เส้นสาขา และเส้นแขนงให้ชัดเจน

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแหล่งน้ำ และโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำ ใส่ข้อมูลโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ และอื่น ๆ ให้ครบถ้วนชัดเจน โดยพิจารณาทุกจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในลำน้ำ เช่น จุดที่มีการตั้งน้ำไปใช้ จุดที่มีการกักเก็บปริมาณน้ำ เป็นต้น

3. ตรวจสอบข้อมูลอื่น ๆ

- ทิศทางการไหลของน้ำ
- รายละเอียดของแหล่งน้ำหรือโครงสร้างน้ำ เช่น ชื่อ ขนาด ความจุ อัตราการไหล
- ชื่อผังน้ำ
- ทิศ
- คำอธิบายสัญลักษณ์

5.2 วางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล ทิศทางการไหลของน้ำ สภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ

ระดมความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นำมาต่อยอดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล แสดงพื้นที่แหล่งน้ำที่สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป จากองค์ความรู้ของการเขียนผังน้ำ เช่น ทิศทางการไหลของน้ำ แสดงเห็นถึงเส้นทางไหลของน้ำ โดยปกติน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าว ก็จะสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 บอกตำแหน่งของแหล่งน้ำที่จะพัฒนา พร้อมระบุผู้ได้-เสียประโยชน์

กำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนา จากการเลือกแหล่งน้ำที่สามารถพัฒนาได้ โดยการแสดงความคิดเห็นและมีมติร่วมกันในการเลือกพื้นที่แหล่งน้ำที่สำคัญและการใช้ประโยชน์มากที่สุด และต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มจากการเสียสละพื้นที่บางส่วนในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่ง มุ่งเน้น

ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และแนวทางการแก้ไข เช่น การทำฝาย โครงการแก้มลิง การขุดลอก เป็นต้น

ซึ่งตำบลโคกขมิ้น ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชริราชกรณ์ (อาคาร 15) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล

6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลโคกขมิ้น

6.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

คำว่า “โครงการ” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Project” ซึ่งหมายถึง แผนงานย่อยที่ประกอบด้วยกิจกรรม หรืองานหลายงานที่ระบุรายละเอียดชัดเจน อาทิ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ วิธีการหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน พื้นที่ในการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานตลอดจนผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนงานที่ปราศจากโครงการย่อมเป็นแผนงานที่ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้นการเขียนโครงการขึ้นมารองรับแผนงาน ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ง่ายในการปฏิบัติ และง่ายต่อการติดตามและประเมินผลเพราะถ้าโครงการบรรลุผลสำเร็จ นั้นหมายความว่าแผนงานและนโยบายนั้นบรรลุผลสำเร็จด้วย

โครงการจึงเปรียบเสมือนพาหนะที่นำแผนปฏิบัติการไปสู่การดำเนินงานให้เกิดผล เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่ต้องการ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงจากแผนงานไปสู่แผนเงิน และแผนคนอีกด้วย ดังนั้นโครงการจึงมีความสัมพันธ์กับแผนงาน (Program) และนโยบาย (Policy) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจากลักษณะที่เป็นนามธรรมไปสู่ลักษณะที่เป็นรูปธรรมนั้นจะทำให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติได้

6.2 โครงสร้างของโครงการ

การเขียนโครงการจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของโครงการเสียก่อนว่าประกอบไปด้วยส่วนใดบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปโครงสร้างของโครงการประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ

การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายสำหรับผู้นำโครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าจะทำสิ่งใดบ้าง โครงการที่จัดทำขึ้นนั้นทำเพื่ออะไรชื่อโครงการโดยทั่วไปควรจะต้องแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติลักษณะเฉพาะของโครงการ

และจุดมุ่งหมายของโครงการ นอกจากนี้การเขียนโครงการบางโครงการ นอกจากจะมีชื่อโครงการแล้ว ผู้เขียนโครงการอาจจะบุชื่อแผนงานไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นการแสดงให้เห็นว่าโครงการที่กำหนดขึ้นอยู่ในแผนงานอะไร สามารถสนับสนุนและสอดคล้องกับแผนงานนั้นได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด การระบุระดับแผนงานทำให้มองเห็นภาพในมุมกว้างมากขึ้น และช่วยป้องกันปัญหาการทำโครงการที่คิดแบบแยกส่วนได้ในระดับหนึ่ง

2. ที่ตั้งโครงการ

2.1 บริเวณบริเวณห้วงงาน

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของจุดเริ่มต้นของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

2.3 อาคารในลำนน้ำบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่พิจารณาโครงการ

ลักษณะอาคาร (ระบุหน่วยงานและปีที่ก่อสร้าง)

การก่อสร้างตึก หรือสิ่งปลูกสร้างบริเวณที่ตั้งโครงการนั้น ให้ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการสร้าง และระบุปีที่ก่อสร้างให้ชัดเจน เพื่อประเมินว่ามีสภาพความคงทนที่ปีสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างนั้นได้หรือไม่

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของอาคารที่ก่อสร้างในบริเวณของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

3. เรื่องเดิม (ที่มา)

เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงปัญหาความจำเป็นหรือความต้องการที่ต้องมีการจัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการขององค์การ ชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นในการที่มาของโครงการนั้น ผู้เขียนโครงการจำเป็นต้องเขียนแสดงให้เห็นถึงปัญหาหรือความต้องการ พร้อมทั้งระบุเหตุผลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน นอกจากนี้อาจต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าโครงการที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายของชุมชน ท้องถิ่น องค์การ หรือหน่วยงานเจ้าของโครงการและเป็นการวางรากฐานไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตขององค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้จัดทำขึ้น

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการทุกโครงการจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ โดยวัตถุประสงค์จะเป็นข้อความที่แสดงถึงความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงการให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อความที่ใช้เขียนวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีวัตถุประสงค์ได้มากกว่า 1 ข้อ ลักษณะของวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะที่กว้างเป็นลักษณะวัตถุประสงค์ทั่วไป หากเป็นโครงการขนาดเล็ก สามารถลงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายหรือปฏิบัติงาน

ในลักษณะที่แคบเฉพาะเรื่องเฉพาะอย่าง วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะเฉพาะ หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่า วัตถุประสงค์เฉพาะถึงอย่างไรก็ตามการเขียนวัตถุประสงค์ในโครงการแต่ละระดับ แต่ละขนาดจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย จะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการขนาดใหญ่

การเขียนวัตถุประสงค์ควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะที่ดี 5 ประการ หรือจะต้องกำหนดขึ้นด้วยความฉลาด (SMART) ดังนี้

S = Sensible (เป็นไปได้) หมายถึง วัตถุประสงค์จะต้องมีความเป็นไปได้ ในการดำเนินงานโครงการ

M = Measurable (วัดได้) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องสามารถวัดและประเมินผลได้

A = Attainable (ระบุงสิ่งที่ต้องการ) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุงสิ่งที่ต้องการดำเนินงาน อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากที่สุด

R = Reasonable (เป็นเหตุเป็นผล) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการปฏิบัติ

T = Time (เวลา) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน การเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการมีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายดังนั้นการเขียนวัตถุประสงค์จึงควรใช้คำ ที่แสดงถึงความตั้งใจ และเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานโครงการ เช่นคำว่า อธิบาย พรรณนา เลือกรสร ระบุ สร้างเสริม ประเมินผล ลำดับแยกแยะ แจกแจง กำหนดรูปแบบ และแก้ปัญหา เป็นต้น ดังตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์โครงการ เช่น

- เพื่อให้สามารถอธิบายถึงวิธีการเขียนโครงการได้
- เพื่อให้สามารถเลือกรสรวิธีการอันเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพนิสิตฝึกสอน
- เพื่อให้สามารถระบุขั้นตอนในการเตรียมโครงการสอนเกษตรได้
- เพื่อให้สามารถจำแนกแยกแยะข้อดีและข้อเสียของการฝึกงานเกษตรภายในฟาร์ม

นอกจากนี้ยังมีคำที่ควรหลีกเลี่ยง ในการใช้เขียนวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ไม่แสดงแนวทางการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยากต่อการวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้ คำดังกล่าวได้แก่คำว่า เข้าใจ ทราบ ค้นเคย ชาบซึ่ง รู้ซึ่ง เชื่อ สนใจ เคยชิน สำนึก และยอมรับ เป็นต้น ดังตัวอย่างประโยค ต่อไปนี้

- เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินงานโครงการ
- เพื่อให้สามารถทราบถึงความเป็นมาของปัญหาการปฏิบัติการ
- เพื่อให้เกิดความซาบซึ่งในพระศาสนา

สำหรับการเขียนเป้าหมาย ต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นผลงานหรือผลลัพธ์ที่ระบุคุณภาพ หรือปริมาณงานที่คาดว่าจะทำให้บังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดผลงานอาจกำหนดเป็นร้อยละ หรือจำนวนหน่วยที่แสดงปริมาณหรือคุณภาพต่าง ๆ

5. สภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการ

5.5 สภาพภูมิประเทศ

กล่าวถึงบริเวณที่ร้องขอโครงการ บรรยายถึงสภาพลักษณะภูมิประเทศ ในภาพรวมครอบคลุม ทั้งพื้นที่โครงการ อาณาบริเวณใกล้เคียง สภาพพื้นดิน การประกอบอาชีพของประชาชนในบริเวณนั้น ๆ และลุ่มน้ำที่ทำการศึกษาจาก ต้นน้ำไล่เลียงไป จนถึงจุดบรรจบน้ำที่จะไหลลงมา

5.2 สภาพลำน้ำบริเวณหัวงาน

กล่าวถึงสภาพลำน้ำบริเวณที่ตั้งหัวงานโครงการ ว่ามีขนาดความยาว ความกว้าง และความลึกเป็นเท่าใด ต่อไปถึงลำห้วยไหนบ้าง มีน้ำไหลตลอดปีหรือไม่ ดังนี้

ชื่อลำน้ำจุดที่ตั้งโครงการ.....ขนาดของลำน้ำ [] ใหญ่ [] กลาง [] เล็ก

เป็นสาขาของลำน้ำ.....

อยู่ในเขตลุ่มน้ำ.....

พื้นที่รับน้ำโดยประมาณ.....ตร.กม.

ปริมาณน้ำที่คาดว่าไหลผ่านหัวงานเฉลี่ย.....ลบ.ม./ปี

ปริมาณการไหลของน้ำ [] แรง [] ค่อนข้างแรง [] ปานกลาง [] น้อย [] ไม่มีน้ำไหล

สภาพการไหลของน้ำ [] สม่าเสมอไหลตลอดปี [] ไม่สม่าเสมอ

ลักษณะของทางน้ำ [] หินฟืด [] หินลอย [] กรวดทราย [] ตะกอนทราย

[] ตะกอนดินเหนียว [] อื่น ๆ.....

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ความลึกก้นน้ำสูงสุด.....เมตร ความลึกปกติ.....เมตร

ระดับน้ำปีปกติ.....

ระดับน้ำปีประวัตติการณ์.....

ภาพถ่ายระดับน้ำอ้างอิง.....

5.3 สภาพธรณีวิทยาบริเวณหัวงาน

กล่าวถึงสภาพของผิวดินบริเวณที่ตั้งโครงการ ว่ามีสภาพดินเป็นเช่นไร ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกที่มีอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นผิว

สภาพรูปตัดขวางของลำน้ำบริเวณหัวงาน เป็น หน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมคางหมู อื่น ๆ

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ลาดตลิ่งด้านซ้าย 1 :..... ลาดตลิ่งด้านขวา 1 :.....

ความสูงของตลิ่งลำน้ำ.....เมตร

สภาพของดินข้างตลิ่งบริเวณหัวงาน [] หน้าผาหิน [] หินลอย [] ดินลูกรัง

[] ดินเหนียว [] อื่น ๆ

5.4 สภาพพื้นที่โครงการตั้งอยู่ในเขต

พื้นที่ป่าไม้บริเวณต้นน้ำ มีลักษณะ

[] ที่สาธารณะประโยชน์ [] เขตป่าสงวน [] เขตอุทยานฯ

[] เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า [] เขตปฏิรูปที่ดิน [] อื่น ๆ.....

ระบุชื่อเขต.....

5.5 สภาพการทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่รับประโยชน์

5.5.1 ก่อนมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ทำนา ทำสวน ปศุสัตว์ ไร่ ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด ราคาที่ดินบริเวณนั้น ๆ

5.5.2 หลังมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ภายหลังจากการมีโครงการมาลงแล้ว ได้ผลผลิตจากการทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่ ได้ผลผลิตก็ดี ต้น ไร่ ต้นทุนเท่าใด

7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลโคกขมิ้น

7.1 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

ระบบของการบริหารจัดการน้ำนั้นเป็นส่วนที่สำคัญที่ทั้งหน่วยงานรัฐ และกลุ่มบริหารจัดการน้ำต้องเข้าใจเพื่อให้สามารถมองภาพรวมของการดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

1) (Resource System) แหล่งน้ำ หมายถึง น้ำนิ่ง (น้ำในสระ หนอง บึง กุด อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ) และน้ำไหล (แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา ลำน้ำ ลำห้วย คลอง ฯลฯ) ซึ่งมีที่ตั้งแน่นอนและมีระบบนิเวศที่เหมาะสมให้เกิดการหมุนเวียนขึ้นลงของน้ำอย่างเป็นปกติอยู่

2) (Resource Unit) ปริมาณน้ำ หมายถึง ปริมาณน้ำที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีปริมาณที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับหลายเหตุปัจจัย เช่น ความชื้นสัมพัทธ์ไม่เท่ากัน อุณหภูมิไม่เท่ากัน ปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน เป็นต้น

3) (Governance System) ระบบกำกับของรัฐ หมายถึง การเข้ามากำกับดูแลทรัพยากรน้ำสาธารณะ โดยรัฐแต่ละแห่งจะมีความเข้มข้นต่างกัน หรือแต่ละประเทศก็จะมี การดำเนินงานต่างกันขึ้นอยู่กับ การออกแบบระบบของแต่ละประเทศ เช่น ในท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์มีการดูแลแหล่งน้ำอยู่หลายระบบขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นเจ้าของแหล่งน้ำนั้น กล่าวคือ หากแหล่งน้ำอยู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติก็ต้องใช้น้ำตามกฎระเบียบของป่าสงวนแห่งชาติ หากอยู่ในที่สาธารณะก็ต้องอยู่ในอำนาจของนายอำเภอซึ่งปกติท่านจะมอบอำนาจให้นายกองครปครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ดูแลหรือก่อนใช้น้ำจะต้องมีการประชุมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันทุกฝ่ายก่อนตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) (Actors) ผู้บริหารจัดการน้ำ หมายถึง การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้นำในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน เกษตรกร ชาวบ้านที่สนใจด้านการบริหารจัดการน้ำ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางปกครองของนายอำเภอแต่ละอำเภอเป็นคนลงนามแต่งตั้งให้มีกลุ่มบริหารจัดการน้ำเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ รวบรวมข้อมูล ดูแลรักษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น

5) (Irrigation) ระบบส่งน้ำ หมายถึง ในแหล่งน้ำแต่ละแหล่งหากจะให้ออกมาใช้งานเพื่อประโยชน์โดยรวมก็ต้องมีระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เป้าหมาย ดังนั้นระบบส่งน้ำนี้ถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการจัดสรรน้ำให้ไปยังพื้นที่เกษตรที่ต้องการเพาะปลูกพืชและพื้นที่ต้องการน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กำหนด

6) (User) ผู้ใช้น้ำ หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่งเนื่องจากระบบทั้งหมดที่ถูกออกแบบมาให้สามารถรองรับความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบที่ดีขึ้น หากมีความเป็นธรรมมากขึ้นหรือเลวลงก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้เป็นตัวชี้วัดนั่นเอง

7.2 ผู้ตรวจโครงการ / ผู้กลั่นกรอง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์
3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์
4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบกลั่นกรองรวมถูกต้องของโครงการ พร้อมทั้งสอบถามถึงสภาพการใช้งานของแหล่งน้ำ ผู้ได้รับประโยชน์ของโครงการและผู้เสียประโยชน์ รวมถึงโครงการที่จะทำการก่อสร้างผ่านพื้นที่ของใครบ้างและได้มีการเจรจาตกลง ทั้งนี้ผู้แทนยังได้แนะนำการวางแผนการดำเนินการจัดการน้ำแก่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นเพิ่มเติม

การอบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมวิจัย 1 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.9 และ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ

8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)

ภายหลังจากที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย ได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ยื่นโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม

และต่อยอดในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการใช้น้ำในด้านการเกษตร ปศุสัตว์และอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ที่สามารถยื่นโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน มีดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้มีความปลอดภัย และไม่ได้รับความสูญเสียด้านชีวิต และทรัพย์สินที่สืบเนื่องจากสาธารณภัย

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044666556-9

2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์

สภาเกษตรกรจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานที่คอยประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานรัฐ และยังส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยูเกษตรกรในจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ สภาเกษตรกรยังเป็นตัวแทนเกษตรกรในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมรวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ และคอยให้คำปรึกษาและขอแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 2 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โทร,โทรสาร 044-666506

3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ สำนักชลประทานที่ 8 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ / โทรสาร 0 4463 7205

4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ มีอำนาจหน้าที่ในการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติไปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผน และเครือข่ายสารสนเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นศูนย์สารสนเทศของจังหวัด เพื่อการบริหารและวางแผนพัฒนาจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติการราชการประจำปีของจังหวัดหรือคำของบประมาณของจังหวัด และประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัดหรือคำของบประมาณของกลุ่มจังหวัด ดำเนินการด้านการบริหาร

ทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาระบบราชการของจังหวัด และอำนาจการ ประสาน ปฏิบัติงาน และสนับสนุน งานอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์ เขากะโแดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์: 044 666 563 โทรสาร : 044 666 563

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมียุทธศาสตร์ด้านที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่อื่น ๆ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้งนี้สถาบันวิจัยและพัฒนาได้มีการจัดตั้ง “สถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อเป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน โดยมีเครือข่ายเป็นกลุ่มบริหารจัดการน้ำในระดับตำบลทั้ง 23 อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านแหล่งน้ำเพื่อการขอรับการสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งน้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ 439 ถนนจรัส อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์ : 044-611221 โทรสาร : 044-612858

ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยื่นเสนอโครงการต่อหน่วยงานดังกล่าวมาแล้วในข้างต้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2563 ณ หอประชุมวิชาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.11 และ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นยื่นเสนอโครงการ

9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่งของตำบลโคกขมิ้น

9.1 การประชุมเพื่อกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้น ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 21 คน โดยมีนายวีระชัย ทูลประโคน เป็นประธานกลุ่มฯได้ร่วมกันประชุมเพื่อเลือกแหล่งน้ำภายในตำบลโคกขมิ้นจำนวน 1 แห่ง เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำในการพัฒนา โดยมีหลักในการเลือกที่สำคัญคือ การใช้ประโยชน์ ทั้งนี้แหล่งน้ำที่เลือกขึ้นมาครั้งนี้

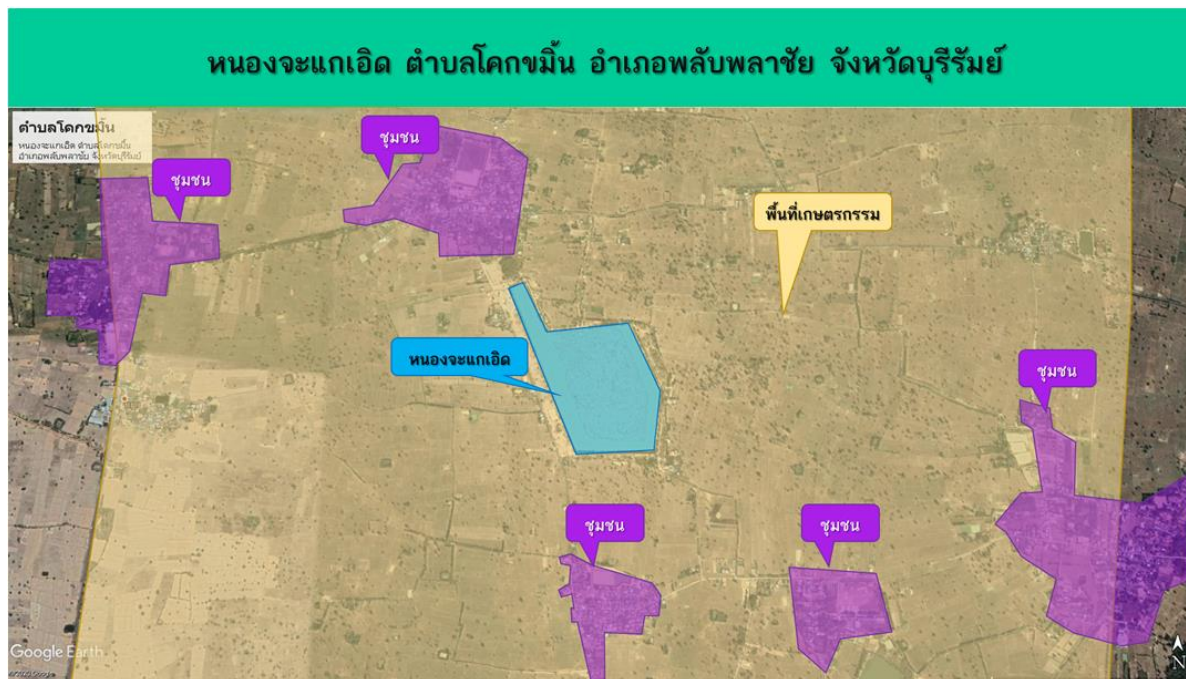
เป็นแหล่งน้ำใช้ในด้านเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค และด้านปศุสัตว์ และแหล่งน้ำแห่งนี้จะต้องมีผู้ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตำบลโคกขมิ้นได้มากที่สุด

9.2 แหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

ชื่อหนองจะแกเอ็ด ที่ตั้ง หมู่ 10 ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ละติจูด 14°45'48.15"N ลองจิจูด 103°10'38.45"E

ความจุ 500,000 ลูกบาศก์เมตร

ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมหนองจะแกเอ็ด

การใช้ประโยชน์ดังแสดงในตารางที่ 3.2
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ

การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปศุสัตว์ และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	23 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	11,254 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	<ol style="list-style-type: none"> 1.พืช 2.สัตว์ <p>- ปศุสัตว์ ประมาณ 301 ไร่ - โค 52 ตัว กระบือ 16 ตัว เป็ด 30 ตัว ไก่ 61 ตัว</p>
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.โคกขมิ้น เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

ภาพที่ 3.14 3.15 3.16 3.17 3.18 และ 3.19 หนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอลับแลชัย

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลโคกขมิ้น

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำของแหล่งน้ำหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อตกลงการใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้ได้ใช้น้ำจากหนองจะแกเอ็ด โดยมีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ครัวเรือน ใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งที่ประชุมมีมติยอมรับการทำเกษตรของทุกครัวเรือน ดังปรากฏในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากหนองจะแกเอ็ด

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวนสัตว์ (ตัว)
1	1	ข้าวนาปี	10	โค	7
				ไก่	8
2	2	ข้าวนาปี	18	โค	10
				เป็ด	12
				ไก่	15
3	3	ข้าวนาปี	20	โค	8
				เป็ด	8
4	4	ข้าวนาปี	15	กระบือ	4
				ไก่	14
5	5	ข้าวนาปี	8	โค	5
				กระบือ	7
6	6	ข้าวนาปี	7	โค	3
				กระบือ	5
7	7	ข้าวนาปี	9	โค	8
				เป็ด	6
				ไก่	10
8	8	ข้าวนาปี	10	โค	7
9	9	ข้าวนาปี	12	โค	9
				เป็ด	8
				ไก่	12
10	10	ข้าวนาปี	9	-	-
11	11	ข้าวนาปี	10	-	-
12	12	ข้าวนาปี	15	-	-
13	13	ข้าวนาปี	6	-	-
14	14	ข้าวนาปี	14	-	-
15	15	ข้าวนาปี	8	-	-
16	16	ข้าวนาปี	13	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวนสัตว์ (ตัว)
17	17	ข้าวนาปี	15	-	-
18	18	ข้าวนาปี	14	-	-
19	19	ข้าวนาปี	7	-	-
20	20	ข้าวนาปี	14	-	-
21	21	ข้าวนาปี	8	-	-
22	22	ข้าวนาปี	12	-	-
23	23	ข้าวนาปี	3	-	-

11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลโคกขมิ้น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลโคกขมิ้นที่ใช้ประโยชน์จากหนองจะแกเอ็ดเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเปรียบเทียบระหว่างปี 2561 และ 2562 ดังปรากฏในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลโคกขมิ้น

หัวข้อแบบสอบถาม	ข้อมูลปี 61	ข้อมูลปี 62
ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองจะแกเอ็ด ตั้งอยู่ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย	หนองจะแกเอ็ด ตั้งอยู่ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย
ขนาด/ความจุ	- ความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 60,000 ลูกบาศก์เมตร	- ความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 85,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	ปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์	ปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	23 ครัวเรือน	23 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	9,829 บาท/เดือน	11,254 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1.พืช 2.สัตว์	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ ประมาณ 263 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี โค 57 ตัว กระบือ 16 ตัว เป็ด 34 ตัว ไก่ 59 ตัว	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ ประมาณ 301 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี โค 52 ตัว กระบือ 16 ตัว เป็ด 30 ตัว ไก่ 61 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.โคกขมิ้น เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.โคกขมิ้น เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งมีผลของการปฏิบัติการในพื้นที่ดังจะได้นำเสนอโดยมีหัวข้อดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
3. แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ
4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
5. ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน
6. การดำเนินการเพื่อการใช้งานเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นมีความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 20 คน และได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน ยิ่งส่งเสริมให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนฯ

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

นายวีระชัย ทูลประโคน
ประธาน
0860635216

นายศักดิ์ชัย เป็รื่องวิชา
รองประธาน
0846575808

นางดาวเรือง กิรัมย์
รองประธาน
0879146066

นางสมใจ เรืองดำ
เลขานุการ
0981343588

นายประสบ สายดวง
ปฏิคม
0875883157

นางสวิง การรัมย์
เหรียญกษาปณ์
0899865120

นายสุกิจ พิจิต
ผู้ช่วยปฏิคม
0801684647

คณะกรรมการ

คณะกรรมการ
ฝ่ายจัดสรรน้ำ

นายประโชชน์ สมานเมือง
0828763078

คณะกรรมการ
ฝ่ายดูแลบำรุงรักษา

นายวัศพล ยาประโคน
0989175763

คณะกรรมการ
ฝ่ายกองทุนและจัดหางบประมาณ

นายสุรัตน์ ยาประโคน
0857685487

ที่ปรึกษา

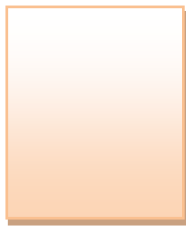
นายมานพ จูประโคน
0918291195
นายกองค้การบริหารส่วน
ตำบลโคกขมิ้น

นายอนุชา เรืองอมรวิวัฒน์
นายอำเภอพลับพลาชัย
ประธานที่ปรึกษา

นายนทชัย ปุยะติ
0983207101
เกษตรตำบล

นายถนอมศักดิ์ พันคุณ
เกษตรอำเภอ

นายพิรพล แป้นประโคน
กำนันตำบลโคกขมิ้น

2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
 ตารางที่ 4.1 สํารวจการใช้ประโยชน์จากหนองจะแกแอ็ด ตำบลโคกขมิ้น ด้านการเกษตร

ร.น.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																										
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง*	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วพืยกวาง	มะเขือเปราะ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบเรียว	ตะไคร้	ข้าวโพดขุ่นนอก	ข้าวโพดเหลือง	แตงกวา	บวบ	แฟง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ	
1	1	10																										
2	2	30																										
3	3	25																										
4	4	18																										
5	5	8																										
6	6	7																										
7	7	9																										
8	8	10																										
9	9	12																										
10	10	9																										
11	11	14																										
12	12	18																										
13	13	6																										
14	14	14																										
15	15	8																										
16	16	13																										
17	17	21																										
18	18	14																										

ร.ล.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																										
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง*	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วพักยาว	มะเขือเปราะ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบเรียว	ตะไคร้	ข้าวโพดข้าวเหนียว	ข้าวโพดเหลือง	แตงกวา	บวบ	แฟง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ	
19	19	7																										
20	20	16																										
21	21	8																										
22	22	15																										
23	23	9																										
รวม		301																										

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการใช้ประโยชน์จากหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น ในด้านการเกษตรมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 23 ครัวเรือน และส่วนใหญ่จะปลูกข้าวนาปีรวมทั้งสิ้น 301 ไร่

ตารางที่ 4.2 สํารวจการใช้ประโยชน์จากหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น ด้านปศุสัตว์ และอุปโภคบริโภค

ที่	ครัวเรือน	สมาชิก(คน)	ด้านปศุสัตว์ (ตัว)					
			โค	กระบือ	เป็ด	สุกร	ไก่	อื่น ๆ
1	1	4	7				8	
2	2	4	12		12		15	
3	3	4	8		10			
4	4	5		4			18	
5	5	3	5	7				
6	6	4	3	5				
7	7	2	10		8		20	
8	8	3	7					
9	9	5	15		15		14	
10	10	4						
11	11	2						
12	12	5						
13	13	1						
14	14	3						
15	15	4						
16	16	4						
17	17	2						
18	18	5						
19	19	4						
20	20	3						
21	21	4						
22	22	5						
23	23	3						
รวม		83	52	16	30	0	61	

จากตารางที่ 4.2 พบว่าการใช้ประโยชน์จากหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น ในด้านการปศุสัตว์และการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนเป็นดังนี้ ด้านการอุปโภคบริโภคมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 23 ครัวเรือน มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 83 คน ด้านการปศุสัตว์ จำแนกสัตว์ได้ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด สุกร ไก่ และสัตว์ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ไก่ จำนวน 61 ตัว รองลงมาคือ โค จำนวน 52 ตัว รองลงมาคือ เป็ดจำนวน 30 ตัว และกระบือ 16 ตัว โดยมีครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 9 ครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล

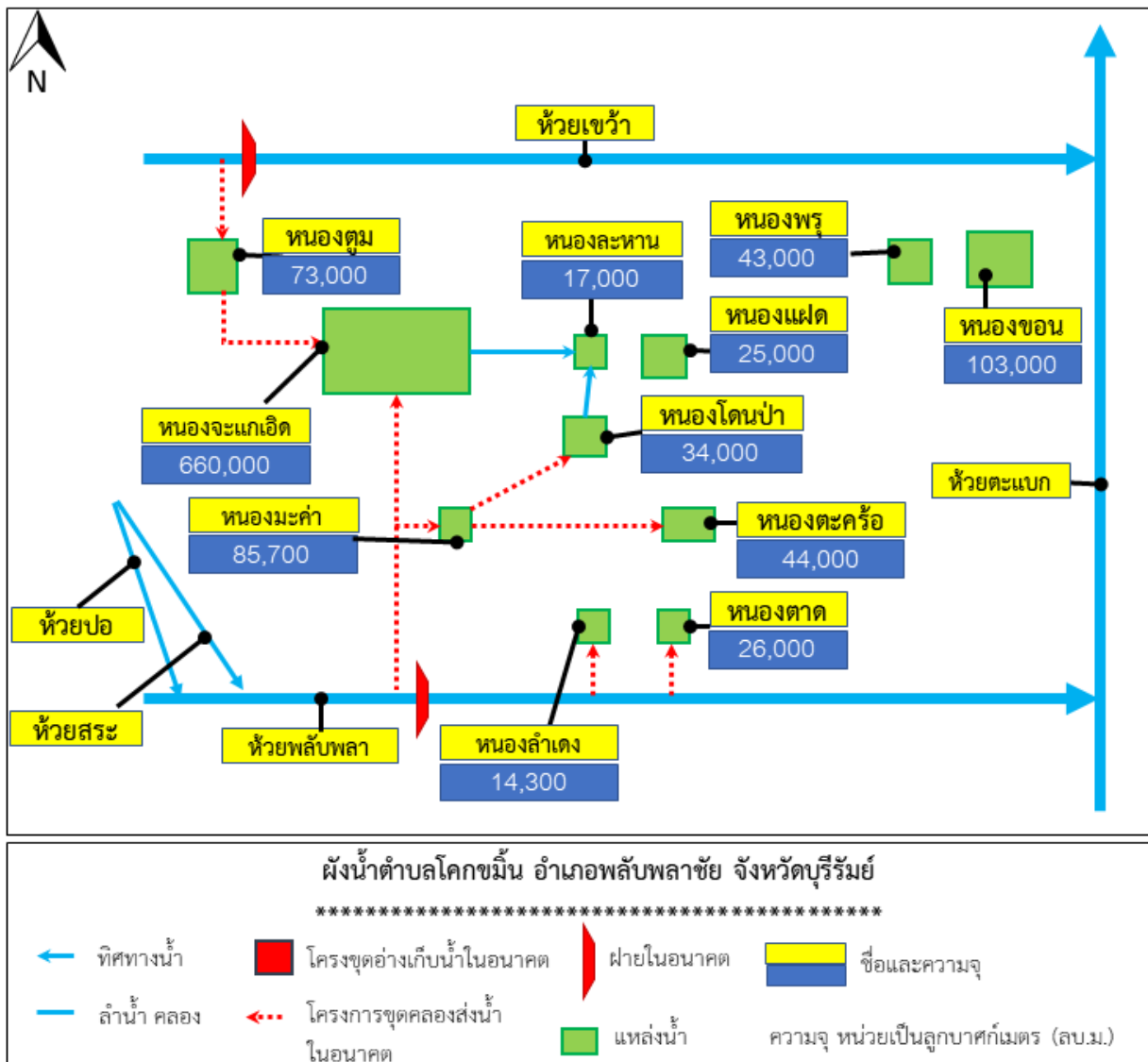
ที่	ครัวเรือน	สมาชิก (คน)	ความต้องการในการใช้น้ำ (ลบ.ม./ปี)			ความต้องการใช้น้ำของ ครอบครัว (ลบ.ม./ปี)
			อุปโภคบริโภค	เกษตร	ปศุสัตว์	
1	1	4	175.2	12,440	213.2	12,828.4
2	2	4	175.2	37,320	380.0	37,875.2
3	3	4	175.2	31,100	244.6	31,519.8
4	4	5	219.0	22,392	136.5	22,747.5
5	5	3	131.4	9,952	350.4	10,433.8
6	6	4	175.2	8,708	233.6	9,116.8
7	7	2	87.6	11,196	322.7	11,606.3
8	8	3	131.4	12,440	204.4	12,775.8
9	9	5	219.0	14,928	0	15,147.0
10	10	4	175.2	11,196	0	11,371.2
11	11	2	87.6	17,416	0	17,503.6
12	12	5	219.0	22,392	0	22,611.0
13	13	1	43.8	7,464	0	7,507.8
14	14	3	131.4	17,416	0	17,547.4
15	15	4	175.2	9,952	0	10,127.2
16	16	4	175.2	16,172	0	16,347.2
17	17	2	87.6	26,124	0	26,211.6
18	18	5	219.0	17,416	0	17,635.0
19	19	4	175.2	8,708	0	8,883.2
20	20	3	131.4	19,904	0	20,035.4
21	21	4	175.2	9,952	0	10,127.2
22	22	5	219.0	18,660	0	18,879.0
23	23	3	131.4	11,196	0	11,327.4
รวม		83	1,664.40	171,672.00	2,085.25	175,421.65

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงปริมาณความต้องการใช้น้ำจากกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ ด้านการอุปโภคบริโภค ด้านเกษตร ด้านปศุสัตว์ ซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการใช้น้ำมากที่สุดคือ ด้านการเกษตรมีความต้องการในการใช้น้ำ 171,672 ลูกบาศก์เมตรต่อปี รองลงมาคือด้านปศุสัตว์มีความต้องการในการใช้น้ำ 2,085.25 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และด้านการอุปโภคบริโภคมีความต้องการในการใช้น้ำ 1,664.40 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 23 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำของครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 175,421.65 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชาชนตำบลโคกขมั้นมีความใกล้เคียงกับปริมาณของน้ำในหนองจะแกเอ็ด ซึ่งความจุของหนองจะแกเอ็ดนั้นมีความจุ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำ 85,000 ลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ 175,421.65 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมั้นจึงได้หาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถจุน้ำได้เพิ่มขึ้นโดยการขุดลอกหนองจะแกเอ็ด เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งภายในตำบลโคกขมั้น

3. แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของประมาณจากหน่วยงาน

ภายหลังการอบรมจัดทำผังน้ำระดับตำบลทำให้ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมั้นมีผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปประกอบยื่นโครงการ หรือวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลได้ต่อไป

ภาพที่ 4.1 ผังน้ำตำบลโคกขมั้น

ภายในตำบลโคกขมั้นมีแหล่งน้ำสาธารณะมีประมาณ 11 แห่ง กระจายอยู่ทั่วตำบลมีความจุน้ำรวมทั้งสิ้น 1,125,000 ลูกบาศก์เมตร ทางกลุ่มฯจึงมีความเห็นที่จะขุดลอกหนองจะแกเอ็ด และขุดคลองเชื่อมจากห้วยปลับพลาไปยังหนองจะแกเอ็ดและสร้างฝายกั้นห้วยปลับพลาและห้วยเข้ว่า ดังแสดงในผัง

4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ แบบฟอร์มโครงการเสนอขอสถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ มีรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อโครงการ

ขอสถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ (สูบน้ำลำห้วยพลับพลา)
ที่ตั้ง หมู่ที่ 2 บ้านตาแก ตำบลโคกขมิ้น อำเภพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อผันน้ำจากห้วยพลับพลามาอ่างเก็บน้ำหนองจะแกเอ็ด
- 2.2 เพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุนในการผลิตน้ำการอุปโภคบริโภคภายในตำบลโคกขมิ้น
- 2.3 เพื่อการแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- 2.4 เพื่อการเกษตรปลอดสารพิษ
- 2.5 เพื่อการปศุสัตว์

3. ลักษณะงาน

ขอจัดตั้งสถานีสูบน้ำระบบส่งน้ำพร้อมอาคารประกอบ

4. งบประมาณ

ชลประทานหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่รับประโยชน์ 15 หมู่บ้านในตำบลโคกขมิ้น

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ประชากรในเขตพื้นที่ตำบลโคกขมิ้นมีน้ำในการอุปโภคบริโภคเพียงพอ
- 6.2 สัตว์เลี้ยงภายในเขตตำบลบ้านยางมีน้ำในการดำรงชีวิต
- 6.3 สามารถใช้ในด้านเกษตร มีรายได้เพิ่ม
- 6.4 ราษฎรมีแหล่งอาหารโปรตีน
- 6.5 เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 6.6 ระบบนิเวศสมบูรณ์

7. ระยะเวลา

สามารถดำเนินการตั้งแต่โครงการได้รับการอนุมัติ

8. การประเมินผล

ถ้าโครงการเกิดขึ้นและราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากโครงการได้แล้ว

- 8.1 ราษฎรจะดำเนินการใช้น้ำอย่างมีระบบ
 - 8.1.1 มีการวางแผนการใช้น้ำและวางแผนการปลูกพืช
- 8.2 มีการจัดสรรน้ำอย่างรอบเวร
- 8.3 ช่วยกันบำรุงรักษาระบบให้ใช้งานอย่างสมบูรณ์และคงทนต่อไป

9. เอกสารแนบโครงการ

- 9.1 โครงการ
- 9.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
- 9.3 บันทึกการประชุมหา มติ
 - รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
 - ภาพถ่าย
 - ขอใช้พื้นที่รถผ่าน (หนังสือยินยอมให้พื้นที่)
- 9.4 แบบฟอร์มสำรวจโครงการ
- 9.5 แผนที่ บริเวณหนองน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงพอสังเขป
- 9.6 ภาพถ่ายบริเวณที่ทำการขุดลอก
- 9.7 รายชื่อผู้ได้รับประโยชน์

5. ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้น ได้มีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า โดยระบบที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้นใช้แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการจัดหาน้ำ ด้านการจัดเก็บน้ำ ด้านการจัดสรรน้ำ และด้านการบำรุงรักษาดูแล

ด้านการจัดหาน้ำ เป็นกระบวนการขั้นแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก กลุ่มบริหารจัดการน้ำแต่ละกลุ่มจะต้องมีกระบวนการในคิด และลงมือทำในการหาน้ำมาเติมในแหล่งจัดเก็บเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้ด้านต่าง ๆ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้มีแนวคิดที่จะหาน้ำมาเติมยังหนองจะแกเอ็ดให้เพียงพอต่อความต้องการด้วยวิธีการสร้างฝายกั้นห้วยเขว้า และห้วยพลับพลา จากนั้นขุดคลองเชื่อมเพื่อการผันน้ำจากห้วยห้วยพลับพลาและห้วยเขว้า ให้ไหลมาเติมหนองจะแกเอ็ด

ด้านการจัดเก็บ เป็นกระบวนการขั้นที่สอง หลังจากที่แหล่งน้ำมีน้ำเข้ามาที่เก็บแล้วกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนต้องมีวิธีการในการกักเก็บน้ำให้อยู่รอดตลอดทั้งปีและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำด้วย คณะกรรมการกลุ่มได้สำรวจบริเวณรอบแหล่งน้ำเพื่อตรวจสอบรอยรั่วซึมของหนองจะแกเอ็ด เป็นการป้องกันการสูญเสียน้ำโดยเปล่าประโยชน์

ด้านการจัดสรรน้ำ เป็นกระบวนการในการแจกจ่ายน้ำที่มีอยู่ให้กับผู้ที่มีความต้องการใช้ทั้งในด้านการเกษตร ด้านการปศุสัตว์ ด้านอุปโภคบริโภค ทั้งนี้การจัดสรรน้ำนั้นต้องอยู่ในความเป็นธรรม มีเหตุมีผลในการจัดสรร กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับน้ำทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรมโดยเสมอภาค ทุกคนที่ใช้น้ำต้องรับรู้รับทราบเกณฑ์การใช้น้ำร่วมกันและเกิดความพึงพอใจในการได้รับน้ำ การเพาะปลูกพืชของแต่ละครัวเรือนมีอัตราการต้องการน้ำที่ต่างกัน และพื้นที่ในการเพาะปลูกก็แตกต่างกันด้วย โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นจึงได้จัดการประชุมการใช้น้ำหนองจะแกเอ็ดเพื่อวางแนวทางในการใช้น้ำร่วมกัน โดยการจัดสรรน้ำนั้น ให้เป็นไปดังนี้

- 1) การดึงน้ำขึ้นจากอ่างเก็บน้ำ จะให้ผ่านคลองส่งน้ำหรือโดยการสูบกู้ก็ได้
- 2) การขอสูดน้ำนั้น มีอัตราการสูบ 10 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ในการใช้ประโยชน์

- 3) การสูบน้ำทุกครั้งมีอัตราการจ่ายค่าสูบน้ำโดยคิดเป็นจำนวนไร่ตามที่เพาะปลูก ไร่ละ 30 บาท/ครั้ง
- 4) ให้คณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราสังเกต การสูบน้ำตามอัตราที่ขอใช้น้ำ
- 5) ทั้งนี้ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ใช้น้ำเกินอัตราที่แจ้งความจำนงขอใช้ โดยปรับเป็นเงิน 1,000 บาท/ครั้ง

ด้านการบำรุงรักษาดูแล ภายหลังจากที่การจ่ายน้ำให้แก่ประชาชนที่มีความต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้หน้าที่มีอยู่ในแหล่งน้ำภายในตำบลเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดคือการบำรุงรักษา และช่วยกันดูแล อันจะเป็นหน้าที่ของผู้ใช้น้ำทุกคนที่จะต้องช่วยกัน โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้ร่วมกันวางแผนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำภายในตำบลให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าแก่การลงทุนดังนี้

- 1) แต่งตั้งผู้กำกับดูแลแหล่งน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะภายในตำบลโคกขมิ้นมีมากมายหลายแห่งการ ฉะนั้นคณะกรรมการกลุ่มฯจึงต้องตระเวนดูแหล่งน้ำที่มีการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง
- 2) เมื่อเกิดเหตุการณ์ล้นท้นน้ำ ระบายน้ำ ปล่อยน้ำ หรือสร้างความสูญเสียให้แก่แหล่งน้ำให้แจ้ง เหตุมาที่กลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ไขอย่างทันท่วงที
- 3) กลุ่มมีการนัดหมายทำกิจกรรมอยู่เป็นระยะเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และพัฒนาแหล่งน้ำเช่น การ ทำความสะอาดรอบแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การประชุม เป็นต้น
- 4) การรักษาเครือข่ายแท้ เป็นการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนให้มีความ เข้มแข็งด้วยการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีกิจกรรมร่วมกันอย่าง สม่ำเสมอ
- 5) มีกฎกติกาใช้น้ำ เพื่อเป็นการควบคุม ป้องกัน ดูแลแหล่งน้ำให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้ง ปี อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการสำรวจการใช้น้ำของประชาชนตำบลโคกขมิ้นจากหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้นพบว่า ประชาชนใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ 3 ด้านได้แก่ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้าน การปศุสัตว์ ทั้งนี้การใช้น้ำเป็นต้นทุนเพื่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนที่ใช้น้ำจากแหล่งนี้มีจำนวนครัวเรือน ทั้งสิ้น 23 ครัวเรือน โดยจะต้องเปรียบเทียบให้เห็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งเทียบระหว่างปี 2561 และปี 2562

ในปี 2561 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูก พืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ครัวเรือนจาก ผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
2	2	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
3	3	ข้าวนาปี	20	173,454	173,454
4	4	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
5	5	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
6	6	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
7	7	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
8	8	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
9	9	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
10	10	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
11	11	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
12	12	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
13	13	ข้าวนาปี	6	52,036	52,036
14	14	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
15	15	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
16	16	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
17	17	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
18	18	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
19	19	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
20	20	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
21	21	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
22	22	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
23	23	ข้าวนาปี	3	78,054	78,054

ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ครัวเรือนจาก สัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	7	218,106	218,826
		ไก่	8	720	
2	2	โค	10	311,580	313,866
		เป็ด	12	936	
		ไก่	15	1,350	
3	3	โค	8	249,264	249,888

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ครัวเรือนจาก สัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
		เปิด	8	624	
4	4	กระบือ	4	140,920	142,180
		ไก่	14	1,260	
5	5	โค	5	155,790	402,400
		กระบือ	7	246,610	
6	6	โค	3	93,474	269,624
		กระบือ	5	176,150	
7	7	โค	8	249,264	250,632
		เปิด	6	468	
		ไก่	10	900	
8	8	โค	7	218,106	218,106
9	9	โค	9	280,422	282,126
		เปิด	8	624	
		ไก่	12	1,080	
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0
19	19	-	-	0	0
20	20	-	-	0	0
21	21	-	-	0	0
22	22	-	-	0	0
23	23	-	-	0	0

ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
2	2	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
3	3	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	66,740
4	4	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
5	5	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
6	6	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
7	7	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
8	8	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
9	9	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
10	10	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
11	11	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
12	12	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
13	13	ข้าวนาปี	6	4,200	1,800	180	360	2,280	330	672	3,600	600	6,000	20,022	20,022
14	14	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
15	15	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
16	16	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
17	17	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
18	18	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำ หมัก เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
19	19	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
20	20	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
21	21	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
22	22	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
23	23	ข้าวนาปี	3	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033

ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายา รักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,820
		ไก่	8	80	240	40	40	40	80	520	
2	2	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	140,755
		เป็ด	12	120	360	60	60	60	120	780	
		ไก่	15	150	450	75	75	75	150	975	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,720
		เป็ด	8	80	240	40	40	40	80	520	
4	4	กระบือ	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	56,510
		ไก่	14	140	420	70	70	70	140	910	
5	5	โค	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	166,800

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
		กระบือ	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	
6	6	โค	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	111,200
		กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	
7	7	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	112,240
		เป็ด	6	60	180	30	30	30	60	390	
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
8	8	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,300
9	9	โค	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	126,400
		เป็ด	8	80	240	40	40	40	80	520	
		ไก่	12	120	360	60	60	60	120	780	
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.8 รายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	86,727	33,370	218,826	97,820	174,363
2	2	156,109	60,066	313,866	140,755	269,154
3	3	173,454	66,740	249,888	111,720	244,882
4	4	130,091	50,055	142,180	56,510	165,706
5	5	69,382	26,696	402,400	166,800	278,286
6	6	60,709	23,359	269,624	111,200	195,774
7	7	78,054	30,033	250,632	112,240	186,413
8	8	86,727	33,370	218,106	97,300	174,163
9	9	104,073	40,044	282,126	126,400	219,755
10	10	78,054	30,033	-	-	48,021
11	11	86,727	33,370	-	-	53,357
12	12	130,091	50,055	-	-	80,036
13	13	52,036	20,022	-	-	32,014
14	14	121,418	46,718	-	-	74,700
15	15	69,382	26,696	-	-	42,686
16	16	112,745	43,381	-	-	69,364
17	17	130,091	50,055	-	-	80,036
18	18	121,418	46,718	-	-	74,700
19	19	60,709	23,359	-	-	37,350
20	20	121,418	46,718	-	-	74,700
21	21	69,382	26,696	-	-	42,686
22	22	104,073	40,044	-	-	64,029
23	23	78,054	30,033	-	-	48,021
รวม		2,280,925	877,631	2,347,648	1,020,745	2,730,197

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 23 ครัวเรือน คือ 2,730,197 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 9,892 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 58.99 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 41.01

ในปี 2562 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค แต่ในปีนี้มีภาวะปลูกเพิ่มขึ้นจากปี 2561 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในปริมาณหนองจะแกเอ็ดว่าเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดช่วงอายุของพืชนั้น ๆ รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ครัวเรือนจาก ผลผลิต (บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
2	2	ข้าวนาปี	30	260,182	260,182
3	3	ข้าวนาปี	25	216,818	216,818
4	4	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
5	5	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
6	6	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
7	7	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
8	8	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
9	9	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
10	10	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
11	11	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
12	12	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
13	13	ข้าวนาปี	6	52,036	52,036
14	14	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
15	15	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
16	16	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
17	17	ข้าวนาปี	21	182,127	182,127
18	18	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
19	19	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
20	20	ข้าวนาปี	16	138,764	138,764
21	21	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
22	22	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
23	23	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054

ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ครัวเรือนจาก สัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	7	218,106	218,826
		ไก่อ	8	720	
2	2	โค	12	373,896	376,182
		เป็ด	12	936	
		ไก่อ	15	1,350	
3	3	โค	8	249,264	250,044
		เป็ด	10	780	
4	4	กระบือ	4	140,920	142,540
		ไก่อ	18	1,620	
5	5	โค	5	155,790	402,400
		กระบือ	7	246,610	
6	6	โค	3	93,474	269,624
		กระบือ	5	176,150	
7	7	โค	10	311,580	314,004
		เป็ด	8	624	
		ไก่อ	20	1,800	
8	8	โค	7	218,106	218,106
9	9	โค	15	467,370	469,800
		เป็ด	15	1,170	
		ไก่อ	14	1,260	
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0
19	19	-	-	0	0
20	20	-	-	0	0
21	21	-	-	0	0
22	22	-	-	0	0
23	23	-	-	0	0

ตาราง 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
2	2	ข้าวนาปี	30	21,000	9,000	900	1,800	11,400	1,650	3,360	18,000	3,000	30,000	100,110	100,110
3	3	ข้าวนาปี	25	17,500	7,500	750	1,500	9,500	1,375	2,800	15,000	2,500	25,000	83,425	83,425
4	4	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
5	5	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
6	6	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
7	7	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
8	8	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
9	9	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
10	10	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
11	11	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
12	12	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
13	13	ข้าวนาปี	6	4,200	1,800	180	360	2,280	330	672	3,600	600	6,000	20,022	20,022
14	14	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
15	15	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
16	16	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
17	17	ข้าวนาปี	21	14,700	6,300	630	1,260	7,980	1,155	2,352	12,600	2,100	21,000	70,077	70,077
18	18	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
19	19	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
20	20	ข้าวนาปี	16	11,200	4,800	480	960	6,080	880	1,792	9,600	1,600	16,000	53,392	53,392
21	21	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
22	22	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
23	23	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033

ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายา รักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,820
		ไก่	8	80	240	40	40	40	80	520	
2	2	โค	12	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	140,755
		เป็ด	12	120	360	60	60	60	120	780	
		ไก่	15	150	450	75	75	75	150	975	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,720
		เป็ด	10	80	240	40	40	40	80	520	
4	4	กระบือ	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	56,770
		ไก่	18	180	540	90	90	90	180	1,170	
5	5	โค	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	166,800

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษาโรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
		กระบือ	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	
6	6	โค	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	111,200
		กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	
7	7	โค	10	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	140,820
		เป็ด	8	80	240	40	40	40	80	520	
		ไก่	20	200	600	100	100	100	200	1,300	
8	8	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,300
9	9	โค	15	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	126,400
		เป็ด	15	80	240	40	40	40	80	520	
		ไก่	14	120	360	60	60	60	120	780	
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.13 รายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	86,727	33,370	218,826	97,820	174,363
2	2	260,182	100,110	376,182	168,555	367,699
3	3	216,818	83,425	250,044	111,850	271,587
4	4	156,109	60,066	142,540	56,770	181,813
5	5	69,382	26,696	402,400	166,800	278,286
6	6	60,709	23,359	269,624	111,200	195,774
7	7	78,054	30,033	314,004	140,820	221,205
8	8	86,727	33,370	218,106	97,300	174,163
9	9	104,073	40,044	469,800	210,385	323,444
10	10	78,054	30,033	-	-	48,021
11	11	121,418	46,718	-	-	74,700
12	12	156,109	60,066	-	-	96,043
13	13	52,036	20,022	-	-	32,014
14	14	121,418	46,718	-	-	74,700
15	15	69,382	26,696	-	-	42,686
16	16	112,745	43,381	-	-	69,364
17	17	182,127	70,077	-	-	112,050
18	18	121,418	46,718	-	-	74,700
19	19	60,709	23,359	-	-	37,350
20	20	138,764	53,392	-	-	85,372
21	21	69,382	26,696	-	-	42,686
22	22	130,091	50,055	-	-	80,036
23	23	78,054	30,033	-	-	48,021
รวม		2,610,489	1,004,437	2,661,526	1,161,500	3,106,078

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 23 ครัวเรือน คือ 3,106,078 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 11,254 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 58.92 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 41.08

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2652

ที่	ครัวเรือน	รายได้ครัวเรือน (บาท)		ส่วนต่างของรายได้ (บาท)	อัตราเพิ่ม-ลด (ร้อยละ)
		2561	2562		
1	1	174,363	174,363	0	0.0%
2	2	269,154	367,699	98,545	26.2%
3	3	244,882	271,587	26,705	7.1%
4	4	165,706	181,813	16,107	4.3%
5	5	278,286	278,286	0	0.0%
6	6	195,774	195,774	0	0.0%
7	7	186,413	221,205	34,792	9.3%
8	8	174,163	174,163	0	0.0%
9	9	219,755	323,444	103,689	27.6%
10	10	48,021	48,021	0	0.0%
11	11	53,357	74,700	21,343	5.7%
12	12	80,036	96,043	16,007	4.3%
13	13	32,014	32,014	0	0.0%
14	14	74,700	74,700	0	0.0%
15	15	42,686	42,686	0	0.0%
16	16	69,364	69,364	0	0.0%
17	17	80,036	112,050	32,014	8.5%
18	18	74,700	74,700	0	0.0%
19	19	37,350	37,350	0	0.0%
20	20	74,700	85,372	10,672	2.8%
21	21	42,686	42,686	0	0.0%
22	22	64,029	80,036	16,007	4.3%
23	23	48,021	48,021	0	0.0%
รวม		2,730,197	3,106,077	375,880	100

จากการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนของกลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองจะแกเอ็ด ตำบลโคกขมิ้น พบว่าครัวเรือนทั้งหมด 23 ครัวเรือน มีรายได้จากการเกษตร และปศุสัตว์ ในปี 2561 จำนวน 2,730,197 บาท และในปี 2562 จำนวน 3,106,077 บาท ส่วนต่างของรายได้ทั้ง 2 ปี คือ 375,880 บาท โดยคิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้นของรายได้เป็นร้อยละ 13.77 หากแยกเป็นครัวเรือนมีจำนวน 10 ครัวเรือนที่รายได้เพิ่มขึ้น และมีจำนวน 13 ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิม

การเพิ่มขึ้นของรายได้นั้นเป็นเหตุมาจากกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้มีกระบวนการในการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำในหนองจะแกเอ็ดอย่างถูกวิธีและมีแบบแผนที่ชัดเจน คราวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิมเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในการลงทุนเพราะว่ากลัวขาดทุน ด้วยปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีปริมาณน้อยจึงไม่กล้าที่จะตัดสินใจทำการเพาะปลูกจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เท่าเดิม หรือรายได้คงที่

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินงาน

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย โดยมีกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นเป็นกำลังสำคัญในการร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ตำบลโคกขมิ้น โดยสรุปผลการดำเนินงานดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยผ่านหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงาน ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนให้สามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำที่ตนเองมีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของประชาชนภายในตำบล

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย ได้เลือกที่จะพัฒนาหนองจะแกเอ็ด ให้สามารถใช้น้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบลโคกขมิ้นและตำบลสูงเนินบางส่วน ในปี 2561 หนองจะแกเอ็ดมี ความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 60,000 ลูกบาศก์เมตรมีผู้ใช้น้ำจาก หนองจะแกเอ็ด จำนวน 23 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งน้ำที่มีอยู่ในหนองจะแกเอ็ดนั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้ประชุมคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยได้มีมติให้ผันน้ำจากห้วยเขว้า และห้วยพลับพลามาเติมยังหนองจะแกเอ็ดเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใช้น้ำไปก่อนในเบื้องต้น นอกจากนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นยังได้พบกับปัญหาของการขาดแคลนน้ำ คือ สภาพหนองจะแกเอ็ดที่กว้างใหญ่แต่ขาดน้ำมาเติม จึงเห็นควรสร้างฝายและขุดคลองเพื่อเป็นการผันน้ำเข้า หนองจะแกเอ็ด ประกอบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี 2561 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ 1,381.3 มิลลิเมตร (ศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา: 7 มี.ค. 2562) ซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าค่าปกติตามที่สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยากำหนดไว้ ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เกิดความแห้งแล้ง

ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปี 2561 ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้หาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำภายในตำบลของตนอย่างจริงจัง ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นยังได้เข้าร่วมโครงการการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลโคกขมิ้นได้มีกระบวนการในการแสวงหาความรู้และแนวทางการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล

3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน

การดำเนินการดังกล่าว ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนในปี 2562 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนไม่สามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลโคกขมิ้นให้สามารถใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ โดยจากเดิมปี 2561 หนองจะแกเอ็ด มีความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 60,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 660,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 85,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 23 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 175,421.65 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน เนื่องจากกระบวนการผันน้ำเข้าสู่หนองจะแกเอ็ดยังไม่เสร็จสมบูรณ์ส่งผลให้ปริมาณน้ำในหนองจะแกเอ็ดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

กลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองจะแกเอ็ด จำนวน 23 ครัวเรือนนั้นได้ใช้น้ำในด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวของตน ทั้งนี้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 23 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 263 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 166 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 2,730,197 บาท รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 9,829 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 23 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 301 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 159 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,106,077 บาท รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 11,254 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 375,880 บาท/ปี โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.77

จากการเพิ่มขึ้นของรายได้ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น ที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ มีกฎกติกาชัดเจนในการให้บริการน้ำ มีการจัดทาที่ถูกต้องและเพียงพอ มีการจัดเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรน้ำได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทุกครัวเรือน และมีการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำให้คงทนต่อการใช้งาน ทั้งนี้สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำของตำบลโคกขมิ้นเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยนี้ เกิดจากเครือข่ายของคณะกรรมการ ผู้นำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่มีความรู้จักกัน มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีการร่วมกิจกรรมกลุ่มกันอยู่เสมอ การสร้างเครือข่ายประเภทนี้เรียกว่า เครือข่ายแท้ อันแสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของชุมชน และยอมส่งผลดี และเกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. **ราคาเนื้อสัตว์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.moc.go.th/index.php/rice-iframe-9.html>
- กรมการค้าภายใน. **ราคากลางสินค้า**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=19>
- กรมชลประทาน. (ม.ป.ป.) **ข้อมูลการใช้น้ำของพืชภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- กรมอุตุวิทยามหาวิทยาลัย. **ปริมาณน้ำฝน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.thaiwater.net/current/YearlyReport2018/rain.html>
- ชัยพันธ์ ประภาสวัต. (2544) **ประสบการณ์การบริหารจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง อ.หางดง อ.แมริม อ.เมือง จ.เชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)
- ชัยวัฒน์ ขยันการนาวิ. (2555) **การจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2544) **แนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- ธรรมพงศ์ เนาบุตร. (2552) **การวิเคราะห์บัญชีน้ำลุ่มน้ำสะแกกรัง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2561) **แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทร์โอชา** ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม.สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์.
- สถาบันบริหารจัดการน้ำจังหวัดบุรีรัมย์. (2562) **การวางแผน-ผังน้ำผิวดินระดับตำบล**. (สไลด์) บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (สสน). (ม.ป.ป.) **วางแผน-ผังน้ำระดับตำบล**. (สไลด์) ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชพลังงานทดแทน กรมวิชาการเกษตร. (2559). **ปริมาณความต้องการน้ำของพืชไร่**. (สไลด์)
- องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น. **ข้อมูลพื้นฐานตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : http://www.kokkhamin.go.th/index.php?_mod=ZmlsZXNM&no=Ng